

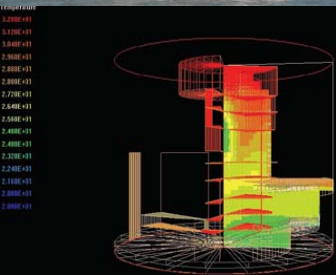
DUCO SEMINARS 2015

Natuurlijk naar nul-op-de-meter

juni 2015

Jérôme Eijsackers

auteur

Inhoud

1. Wijzigingen 2015
2. Energieconcepten
3. Wijzigingen nabije toekomst
4. Dynamische studie
5. Luchtkwaliteit

1. WIJZIGINGEN 2015

Thermische isolatie

Vanaf 1 januari 2015:

- Rc-waarde gevel $> 4,5 \text{ m}^2\text{K/W}$
Rc-waarde dak $> 6,0 \text{ m}^2\text{K/W}$
Rc-waarde BG-vloer blijft $> 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$
- U-waarde ramen/deuren/kozijnen: gemiddeld $< 1,65 \text{ W/m}^2\text{K}$

Energieprestatie (EPC)

Vanaf 1 januari 2015:

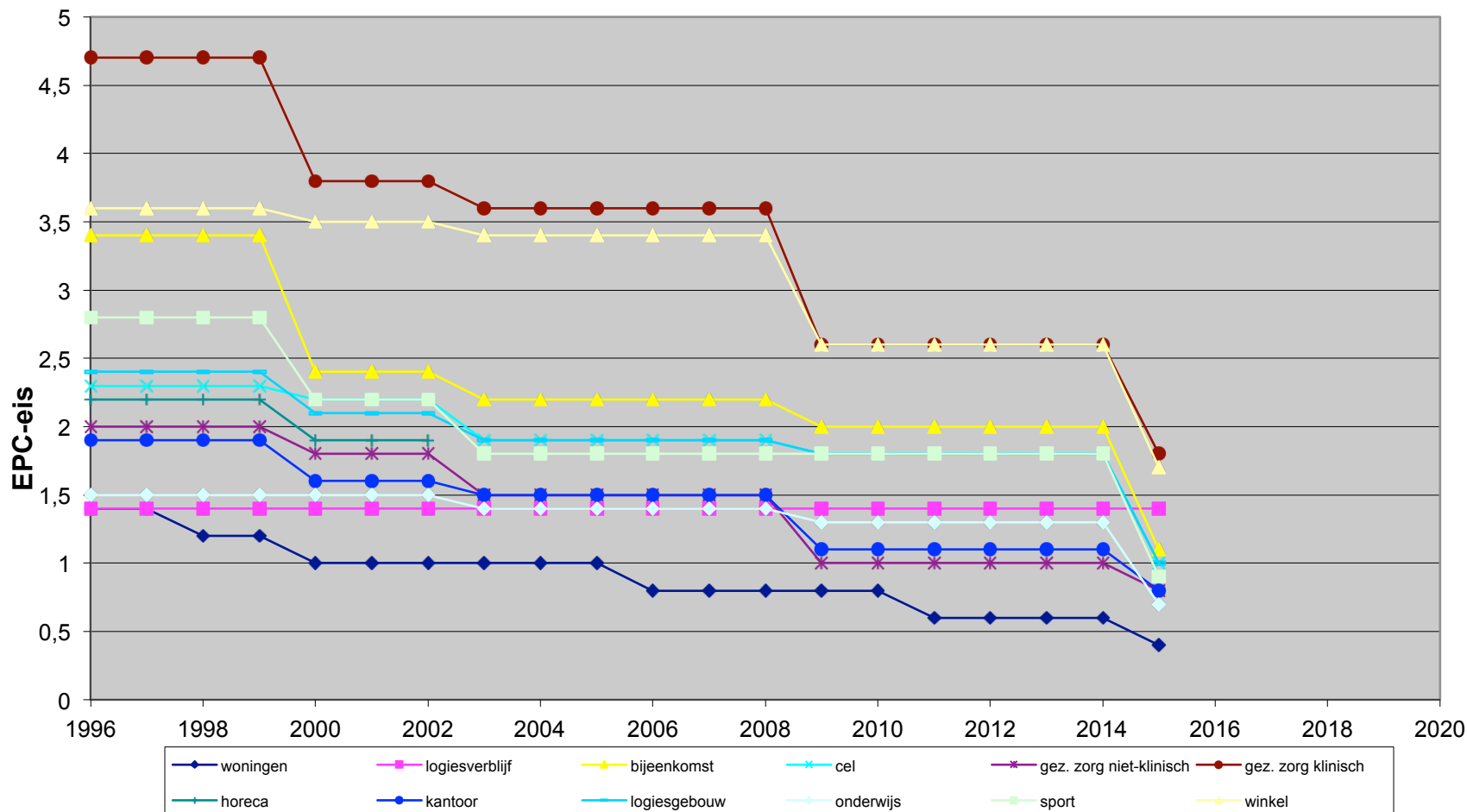
- NEN 7120:C4/C5 – Energieprestatie
- NEN 8088:C2/C3 – Ventilatie-energie
- Aanscherping energieprestatie
Gemiddeld -33% t.o.v. huidige eisen

Energieprestatie (EPC)

<i>Aanscherping per 1-1-2015</i>	<i>EPC-eisen</i>		
<i>Functie</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	
woningen	0,60	0,40	-33%
woonwagen	1,30	1,30	0%
bijeenkomst	2,00	1,10	-45%
cel	1,80	1,00	-44%
gezondheidszorg met bedgebied	1,00	0,80	-20%
gezondheidszorg anders (klinisch)	2,60	1,80	-31%
kantoor	1,10	0,80	-27%
logiesgebouw (hotel)	1,80	1,00	-44%
logiesverblijf (vakantiewoning)	1,40	1,40	0%
onderwijs	1,30	0,70	-46%
sport	1,80	0,90	-50%
winkel	2,60	1,70	-35%

Energieprestatie (EPC)

EPC-eisen 1996-2015

Energieprestatie (EPC)

- Let op: correctiefactoren C_{EPC}

$$EPC = \frac{E_{P;tot}}{(310 \times A_{g;verwz} + 85 \times A_{verlies} + 9000 \times N_{woon}) \times C_{EPC;woon}}$$

Energieprestatie (EPC)

<i>Aanscherping per 1-1-2015</i>	<i>EPC-eisen</i>			<i>Cepc-factoren</i>		<i>Werkelijk = EPC* Cepc</i>		
<i>Functie</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>		<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	
woningen	0,60	0,40	-33%	1,00	1,10	0,600	0,440	-27%
woonwag	1,30	1,30	0%	0,93	0,99	1,209	1,287	6%
bijeenkomst	2,00	1,10	-45%	0,77	0,73	1,540	0,803	-48%
cel	1,80	1,00	-44%	0,96	0,98	1,728	0,980	-43%
gezondheidszorg met bedgebied	1,00	0,80	-20%	1,11	1,17	1,110	0,936	-16%
gezondheidszorg (klinisch)	2,60	1,80	-31%	0,92	0,98	2,392	1,764	-26%
kantoor	1,10	0,80	-27%	1,01	1,05	1,111	0,840	-24%
logiesgebouw (hotel)	1,80	1,00	-44%	0,89	0,90	1,602	0,900	-44%
logiesverblijf (vakantiewoning)	1,40	1,40	0%	0,72	0,88	1,008	1,232	22%
onderwijs	1,30	0,70	-46%	1,34	1,44	1,742	1,008	-42%
sport	1,80	0,90	-50%	0,81	0,86	1,458	0,774	-47%
winkel	2,60	1,70	-35%	0,92	0,85	2,392	1,445	-40%

Invloed wijzigingen

- Rc-waarde verhoging dichte constructiedelen:
  - Alles $R_c = 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$
  - Eisen Bouwbesluit 2015 (3,5, 4,5 en 6,0 $\text{m}^2\text{K/W}$)
  - Alles $R_c = 8 \text{ m}^2\text{K/W}$

- U-waarde verlaging glas:
  - $U = 1,65 \text{ W/m}^2\text{K}$ (HR⁺⁺ standaard kozijn)
  - $U = 1,30 \text{ W/m}^2\text{K}$ (verbeterd HR⁺⁺, goed kozijn)
  - $U = 0,85 \text{ W/m}^2\text{K}$ (tripelglas, goed kozijn)

Tussenwoning

- Eengezinswoning grondgebonden
  - $A_g = 124 \text{ m}^2$
  - $L = 8,9 \text{ m}$
  - $B = 5,1 \text{ m}$
  - $H = 10,3 \text{ m}$
  - Zadeldak

Tussenwoning

Tussenwoning

Tussenwoning

- Bouwkundig:
  - Deuren: geïsoleerd, $U_{\text{deur}} = 1,65 \text{ W/m}^2\text{K}$
  - Lineaire warmteverliezen: goede detaillering
  - Infiltratie: forfaitair ($0,70 \text{ dm}^3/\text{s.m}^2$)

- Installatietechnisch:
  - Verwarming, tapwater: goede HR-107 gasketel
  - Verwarming, afgifte: radiatoren HT
  - Ventilatie: Duco CO₂ system

Invloed wijzigingen

		Rc = 3,5	Rc BB2015	Rc = 8,0	Rc = 3,5	Rc = 3,5
		U = 1,65	U = 1,65	U = 1,65	U = 1,30	U = 0,85
EPC		0,582	-0,032	-0,059	-0,027	-0,050
aardgasgebruik	m ³	880	-59	-112	-54	-81
elektriciteitsgebruik	kWh	910	-5	-3	+11	-52
CO ₂ emissie	kg	2.080	-108	-200	-91	-174
energiegebruik	MJ	39.332	-2.118	-3.951	-1.809	-3.337

Conclusies wijzigingen 2015

- ❑ Aanscherping Rc-waarden is onvoldoende om lagere EPC-eis te realiseren
- ❑ Aanscherping Rc-waarden heeft zelfde effect als verlagen U-waarde ramen van 1,65 naar 1,30 W/m²K

2. ENERGIECONCEPTEN

Energieconcepten

- ❑ Wat moeten we wel doen om nieuwe EPC-eisen te realiseren?
- ❑ 13 energieconcepten
- ❑ Van EPC=0,40, via EPC=0 naar nul-op-de-meter

Uitgangspunten

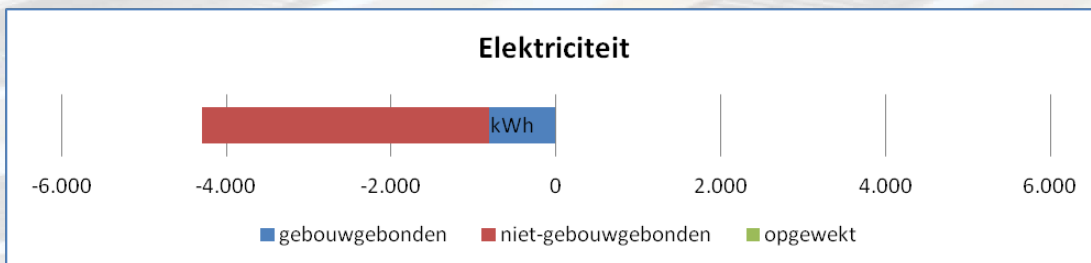
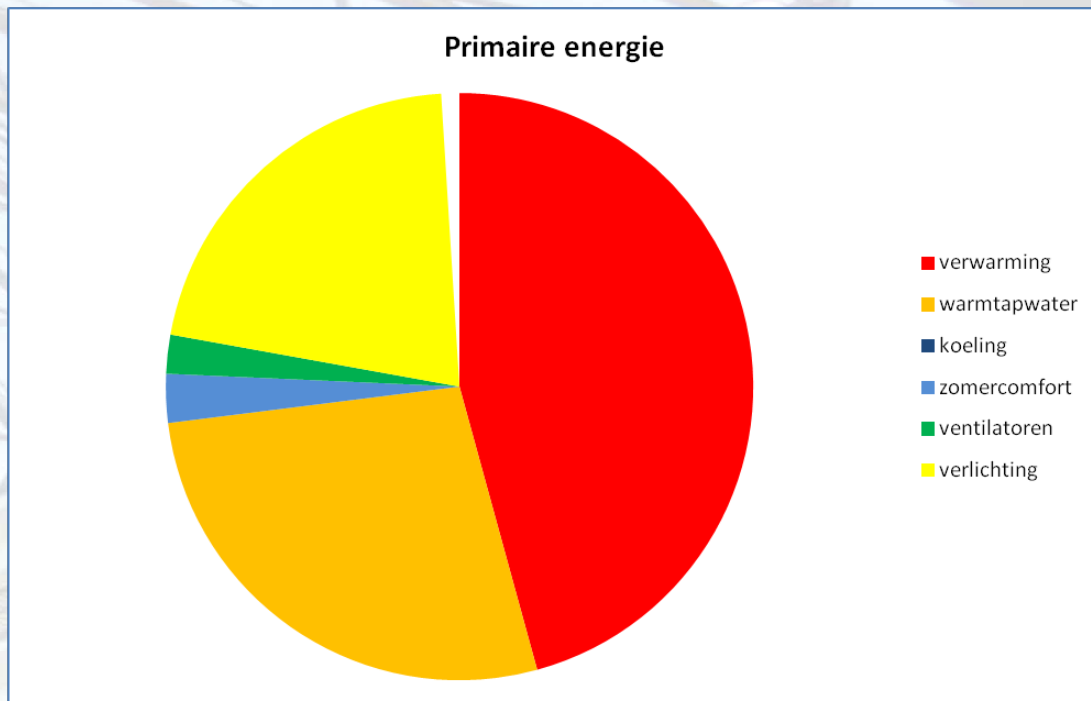
- Bouwkundig:
  - Gevel: $R_c = 4,5 \text{ m}^2\text{K/W}$
  - Vloer: $R_c = 4,5 \text{ m}^2\text{K/W}$
  - Dak: $R_c = 6,0 \text{ m}^2\text{K/W}$
  - Ramen: HR^{++} , $U_{\text{raam}} = 1,65 \text{ W/m}^2\text{K}$
  - Deuren: geïsoleerd, $U_{\text{deur}} = 1,65 \text{ W/m}^2\text{K}$
  - Lineaire warmteverliezen: goede detaillering
  - Infiltratie: forfaitair ($0,70 \text{ dm}^3/\text{s.m}^2$)
  - Vloeren beton

Uitgangspunten

- Installatietechnisch:
  - Verwarming, tapwater: goede HR-107 gasketel
  - Verwarming, afgifte: radiatoren HT
  - Ventilatie: Duco CO₂ System
  - Luchtdichtheid kanalen: LUKA C

- EPC = 0,53

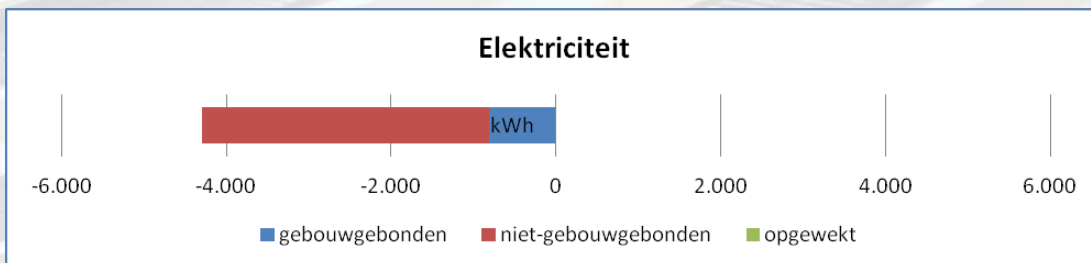
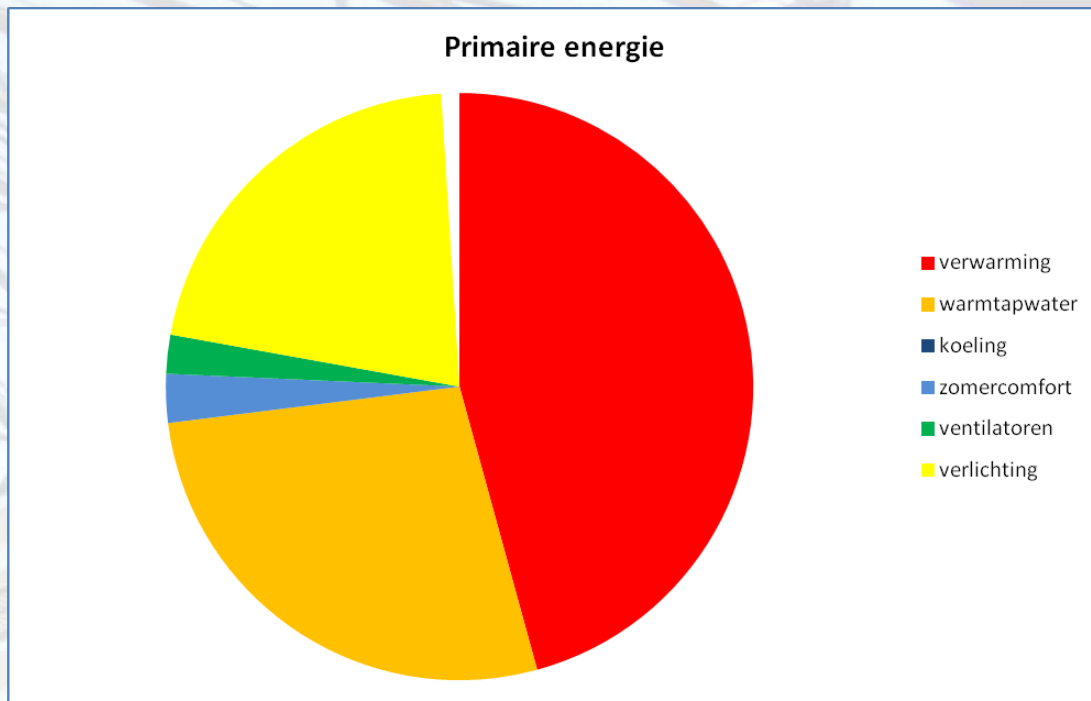
Energieconcepten uitgangspunten

- ❑ Toelaatbaar energiegebruik 27.000 MJ_{prim}
- ❑ Elektriciteitsgebruik in kWh
- ❑ 1 kWh = 9,2 MJ_{prim}

Energieconcepten uitgangspunten

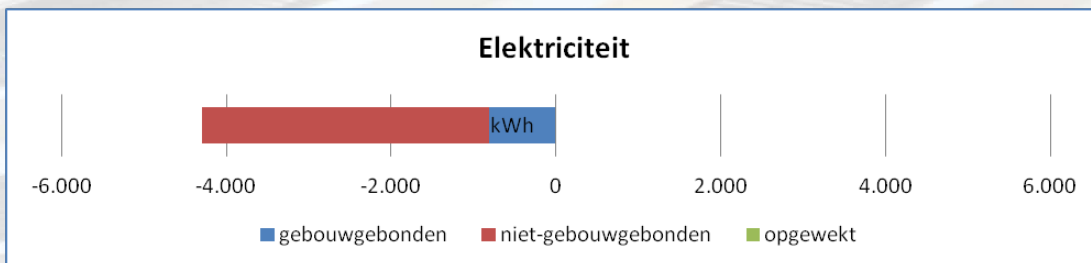
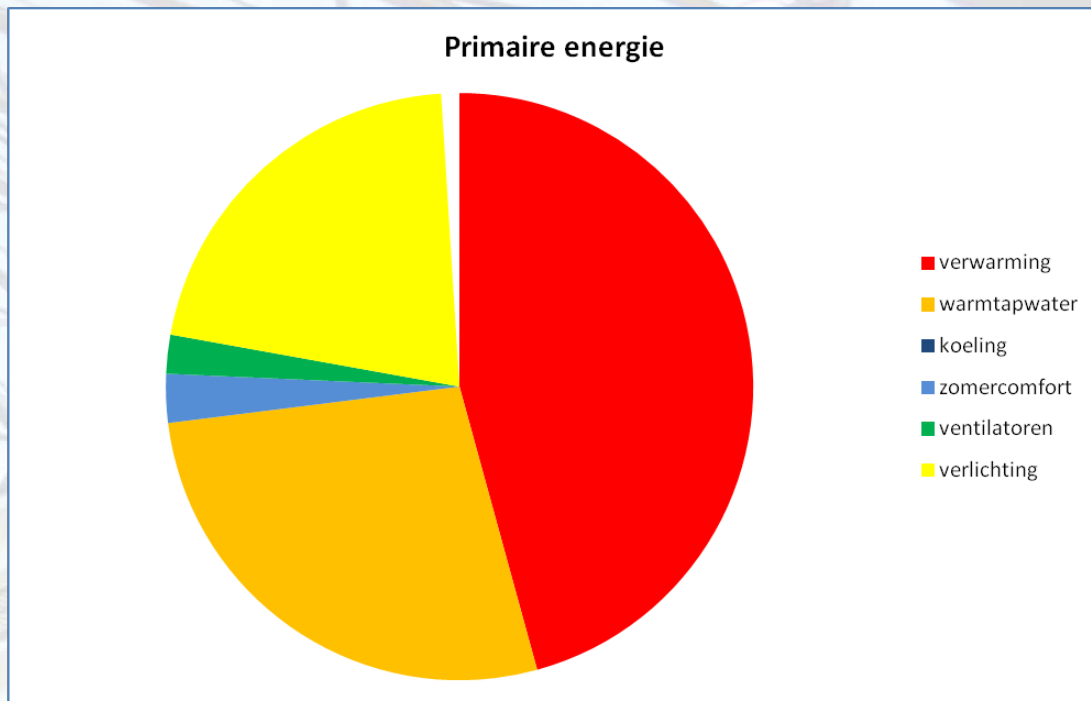
- ❑ Opwekking warmte: gas of elektrisch (wp)
- ❑ Opwekking warmtapwater: gas, elektrisch (wp) of zon
- ❑ Ventilatiesysteem
- ❑ Opwekking elektriciteit (PV-cellen)

Energieconcept 1

- ❑ Duco CO₂ System
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Voordeur U = 1,1
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW

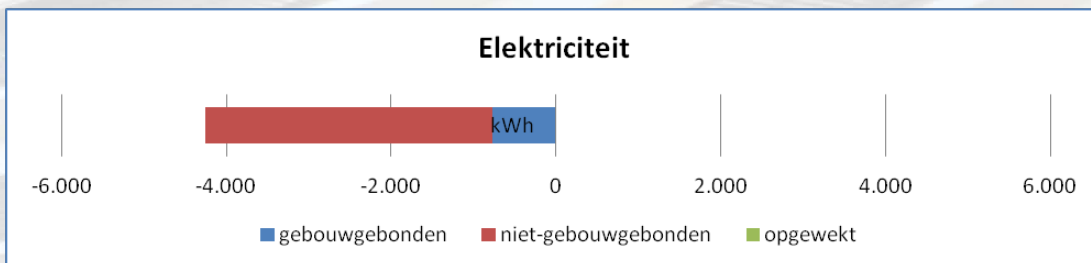
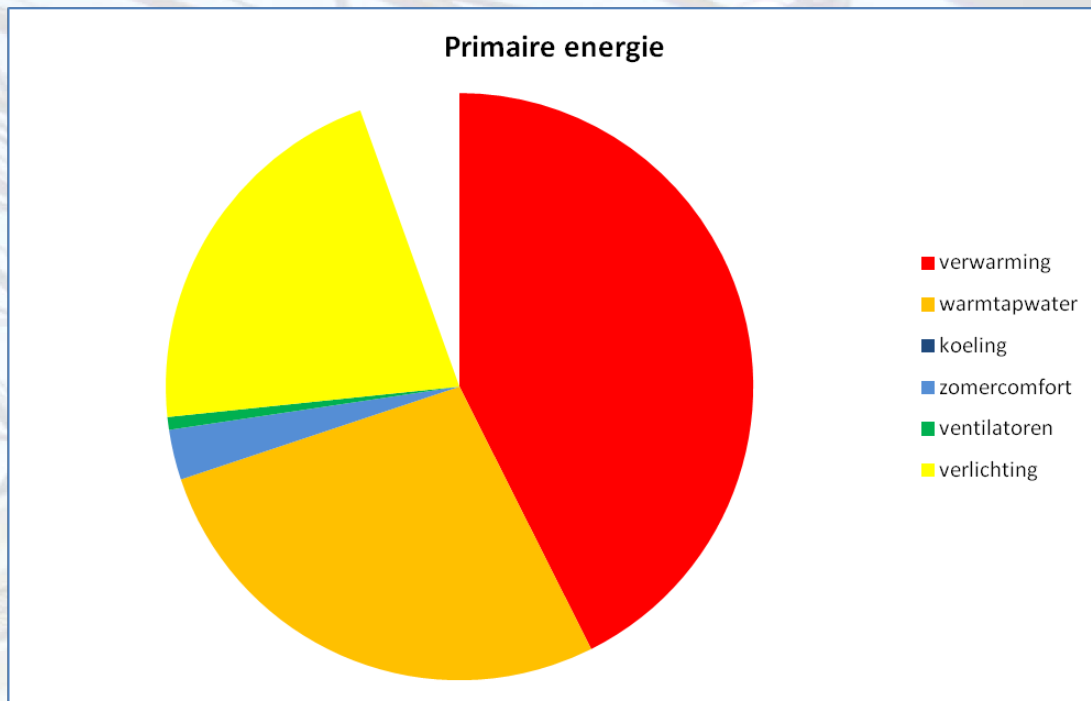
❑ **EPC = 0,40**

Energieconcept 2

- ❑ Duco Comfort extra
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ DWTW

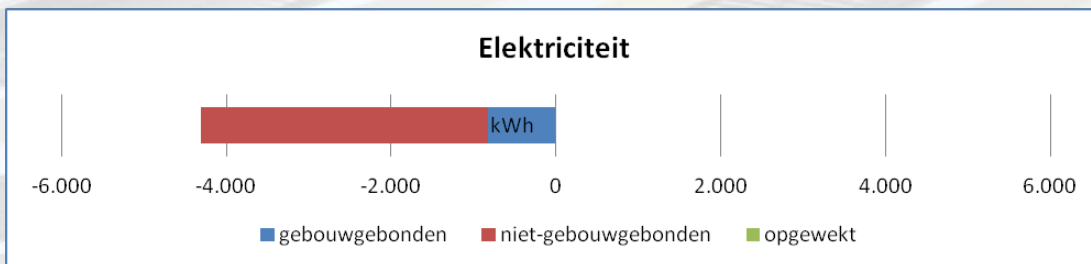
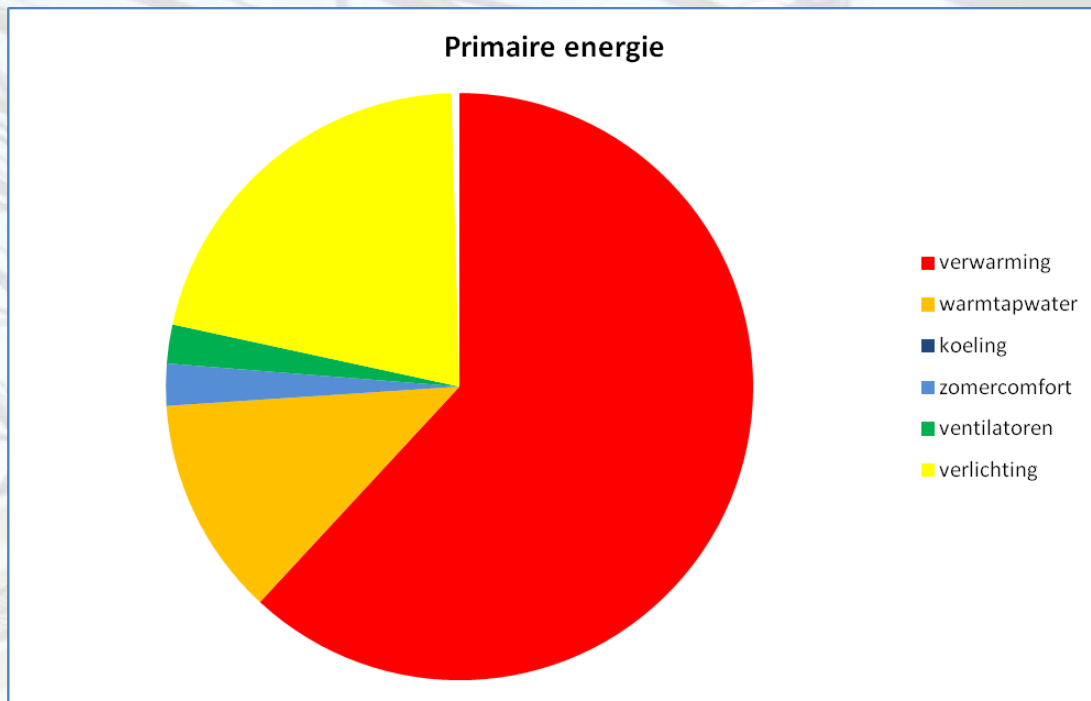
❑ **EPC = 0,38**

Energieconcept 3 – Zonneboiler 1

- ❑ Duco CO₂ System
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ Zonneboiler 5 m²

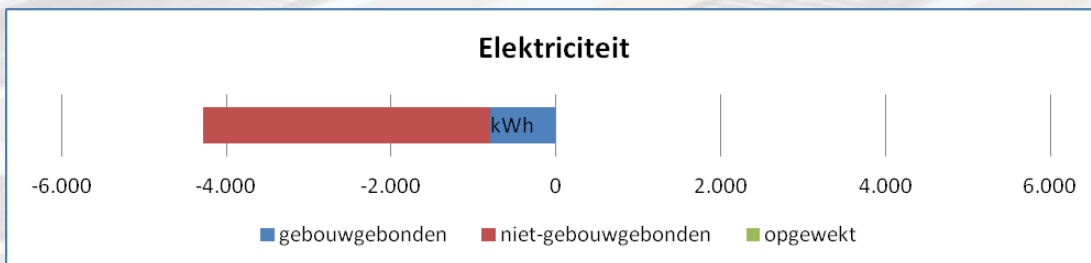
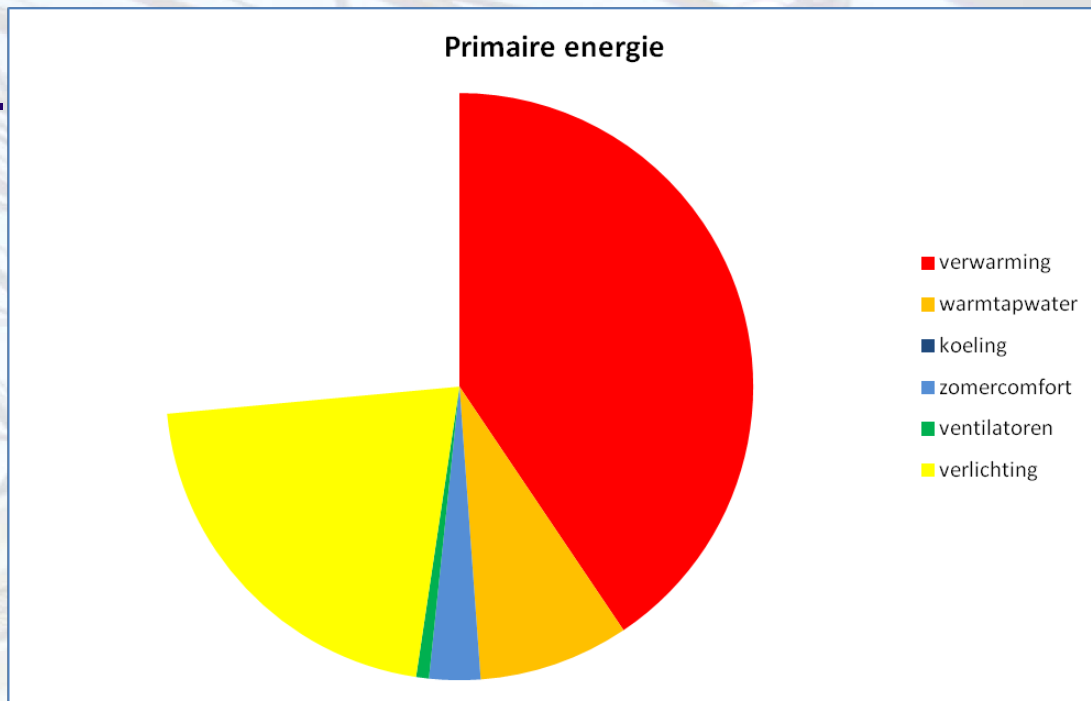

❑ EPC = 0,40

Energieconcept 4 – Zonneboiler 2

- ❑ Duco Comfort Plus ext.
- ❑ Raam $U = 1,30$
- ❑ Voordeur $U = 1,1$
- ❑ Infiltratie $0,40$
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW
- ❑ Zonneboiler 5 m^2

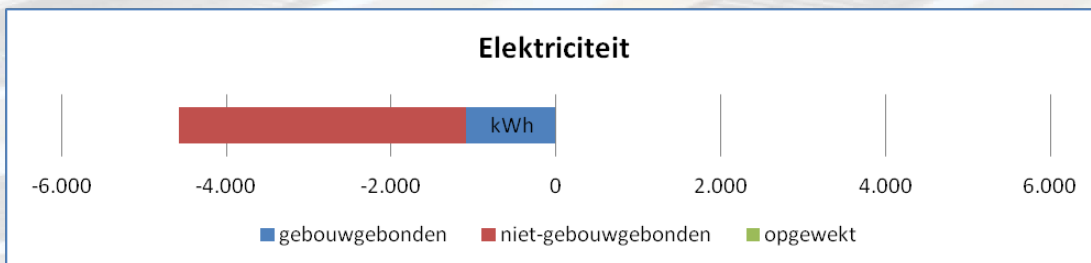
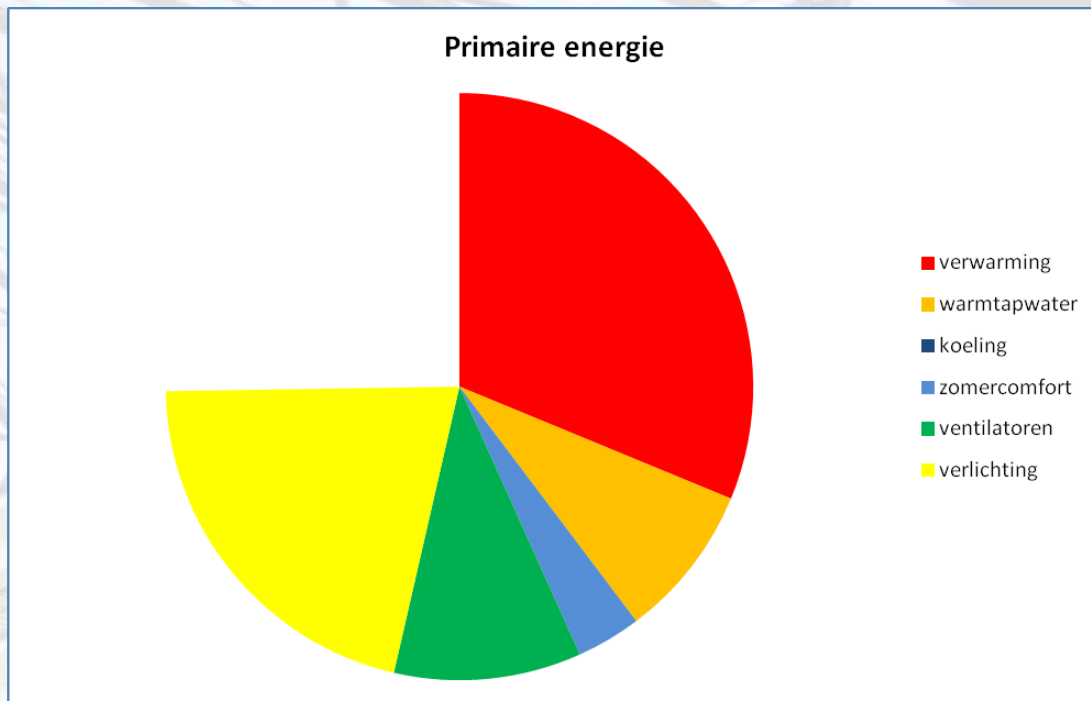
❑ **EPC = 0,30**

Energieconcept 4a – Zonneboiler 2, balans

- ❑ Balansventilatie met WTW
- ❑ Raam $U = 1,30$
- ❑ Voordeur $U = 1,1$
- ❑ Infiltratie $0,40$
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW
- ❑ Zonneboiler 5 m^2

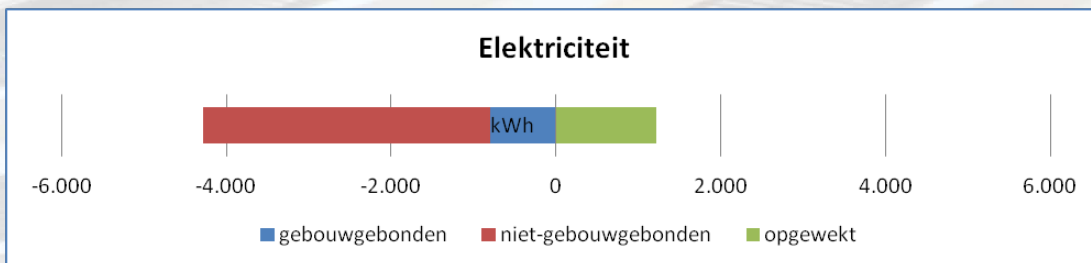
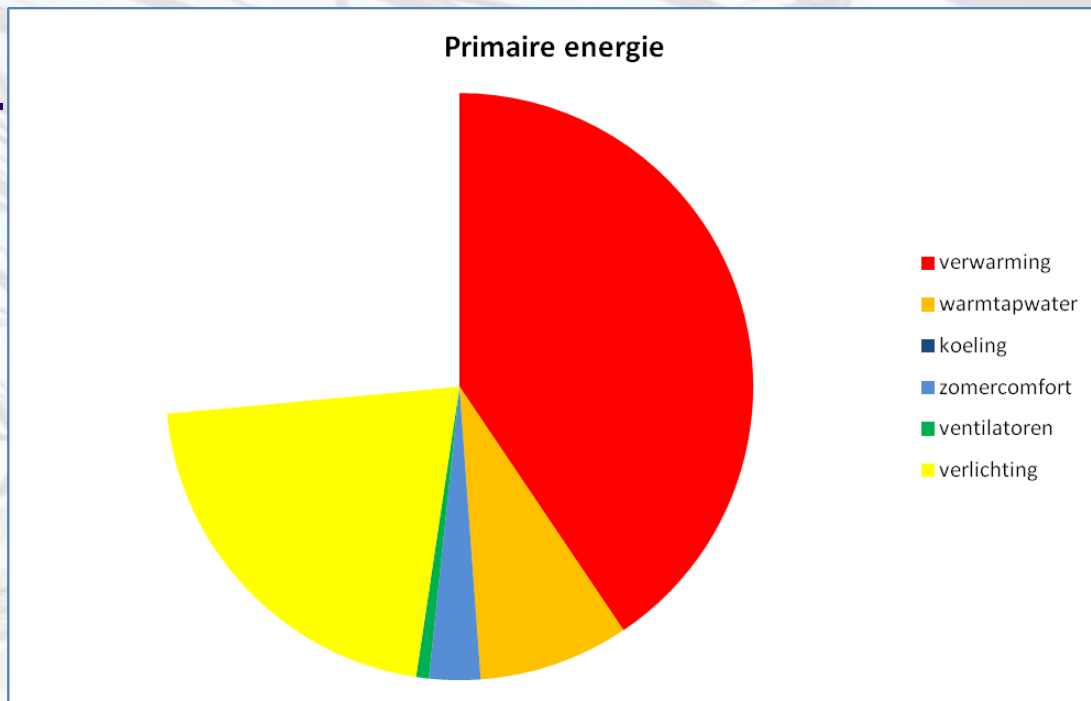
❑ **EPC = 0,30**

Energieconcept 5 – Zonneboiler 3

- ❑ Duco Comfort Plus ext.
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Voordeur U = 1,1
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW
- ❑ Zonneboiler 5 m²
- ❑ PV 8 m²

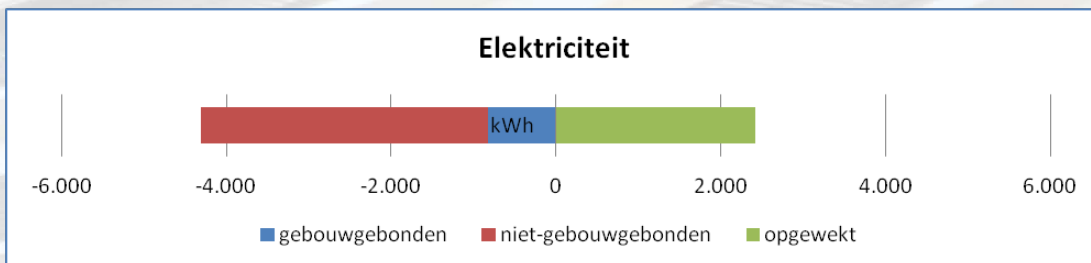
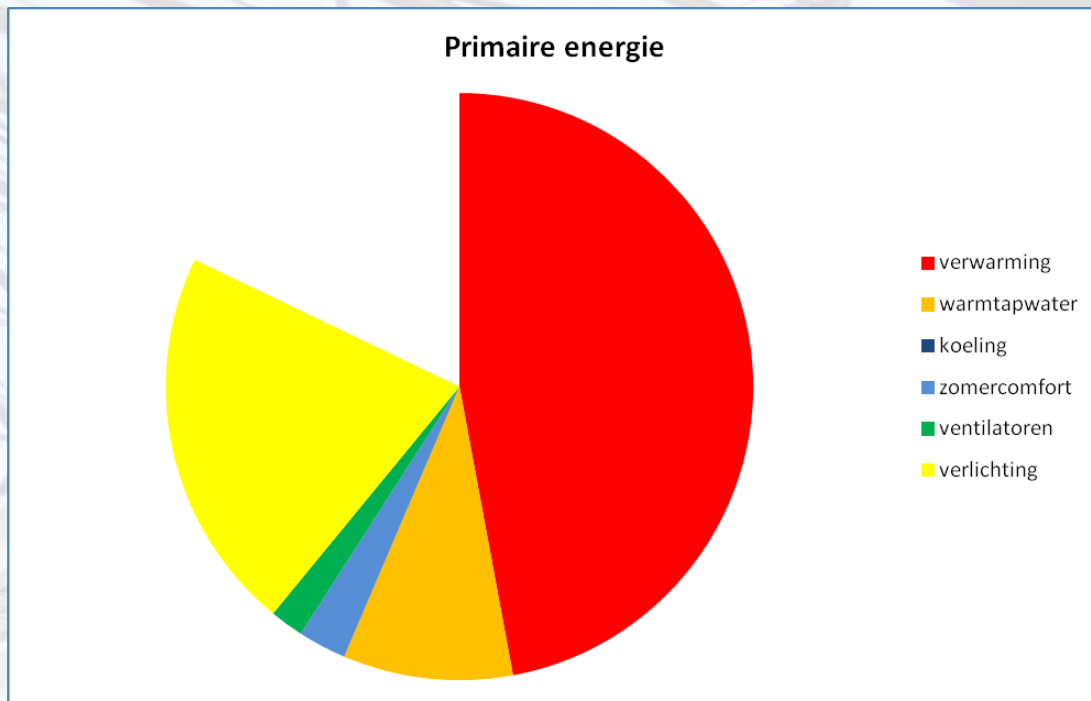
❑ **EPC = 0,13**

Energieconcept 6 – Zonneboiler 4

- ❑ Duco Comfort Plus
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW
- ❑ Zonneboiler 5 m²
- ❑ PV 16 m²

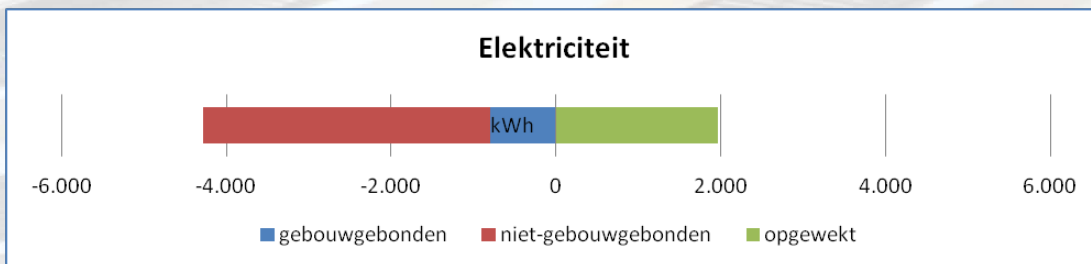
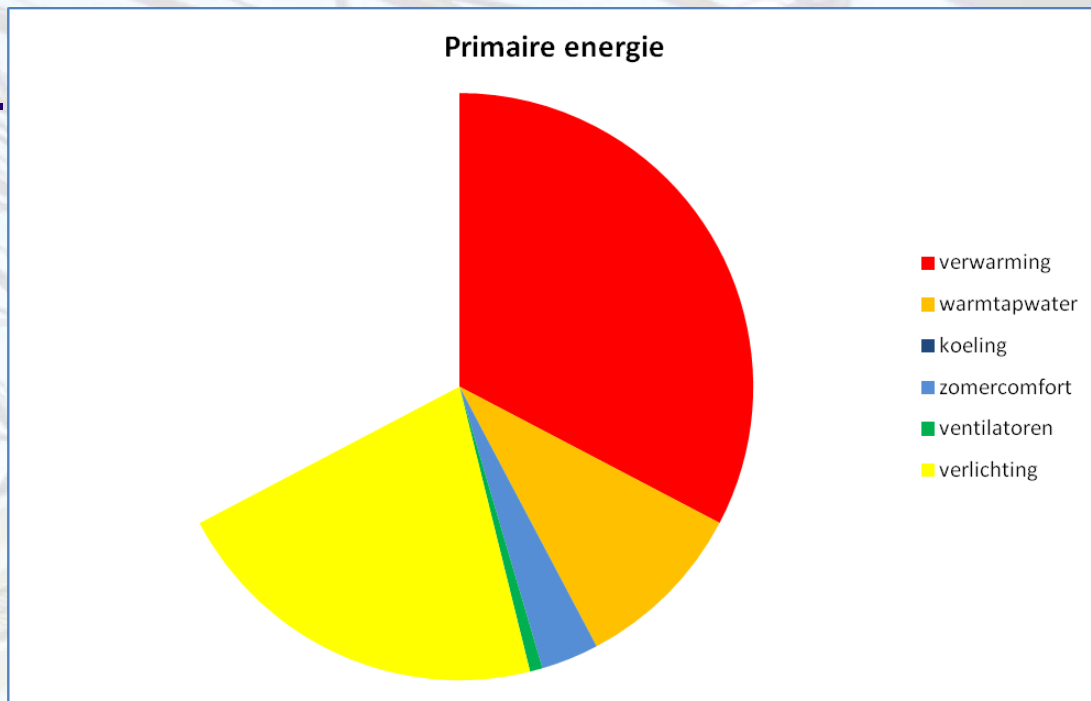
❑ **EPC = 0,00**

Energieconcept 7 – Zonneboiler 5

- ❑ Duco Comfort Plus ext.
- ❑ Raam $U = 0,85$
- ❑ Voordeur $U = 1,1$
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ DWTW
- ❑ Zonneboiler 5 m²
- ❑ PV 13 m²

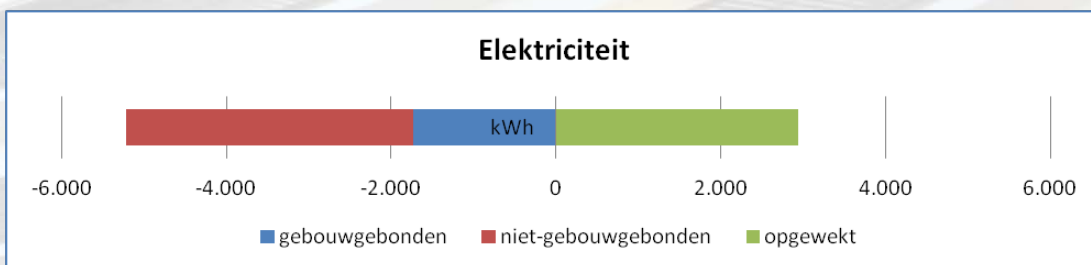
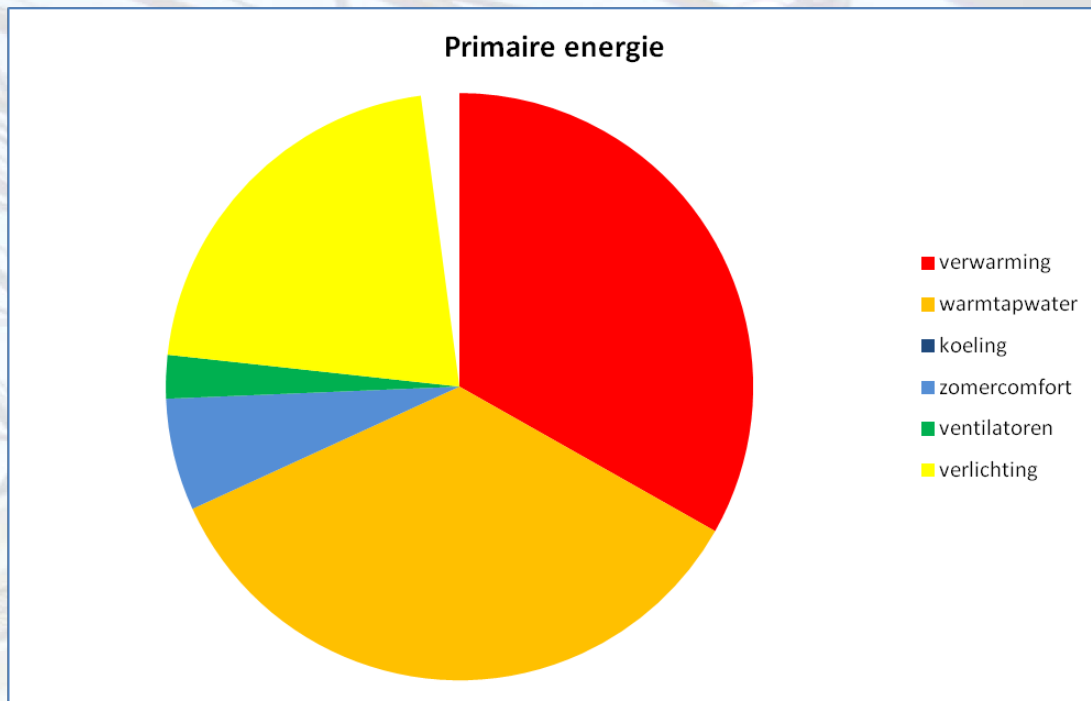
❑ **EPC = 0,00**

Energieconcept 8 – Duco WTW System

- ❑ Duco WTW System
- ❑ Goede gasketel
- ❑ Vloerverwarming wk
- ❑ PV 20,8 m²

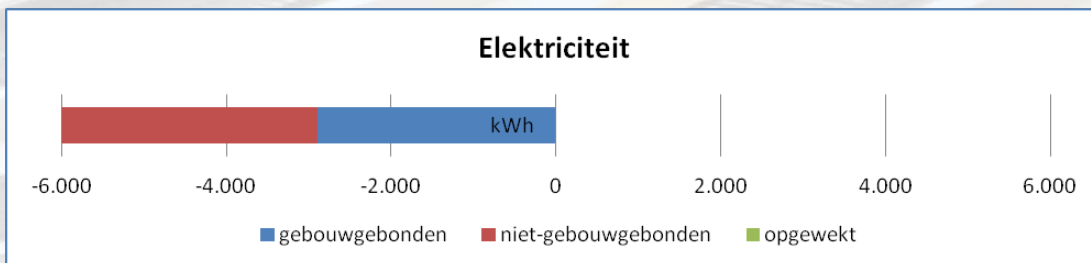
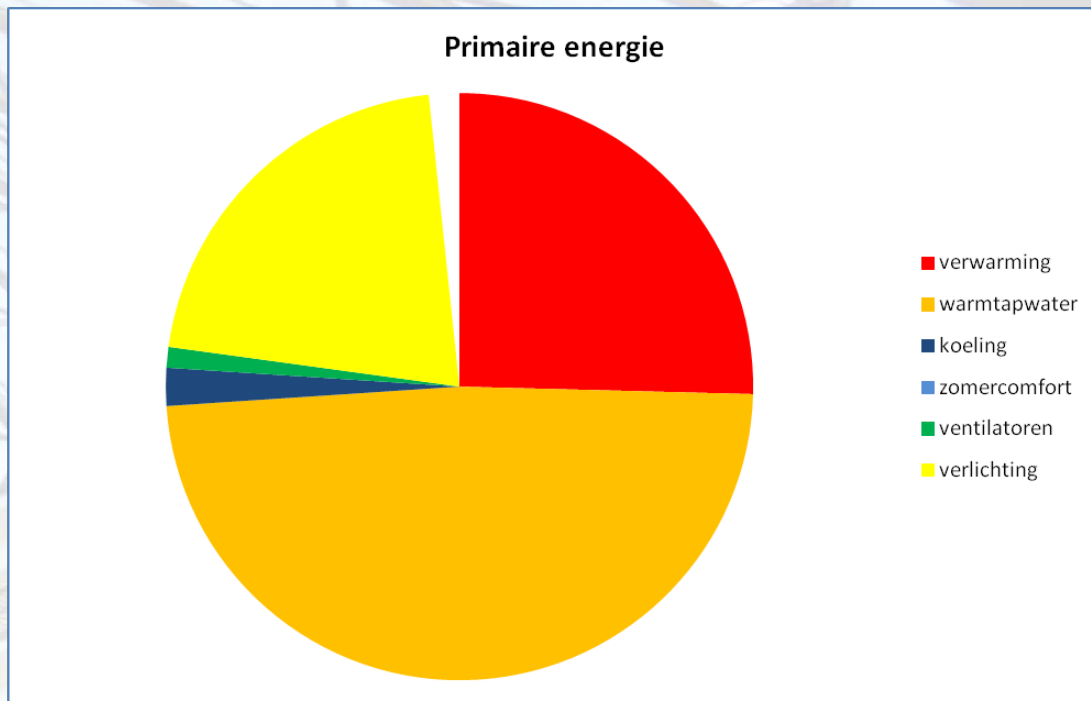
❑ EPC = 0,00

Energieconcept 9 – WP 1

- ❑ Duco Comfort extra
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Combi WP bodem
- ❑ Boilervat
- ❑ Vloerverw./koeling

❑ **EPC = 0,40**

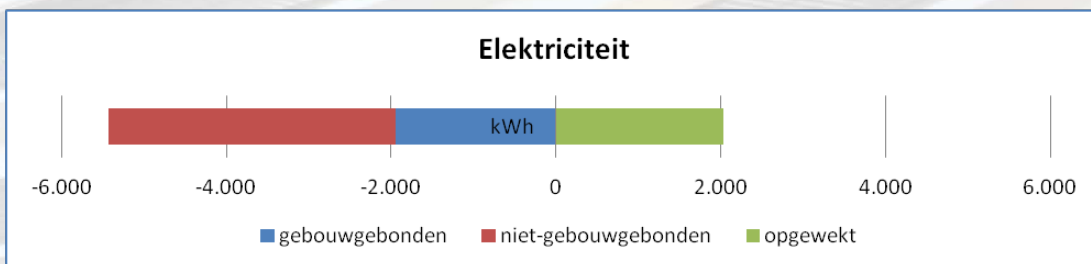
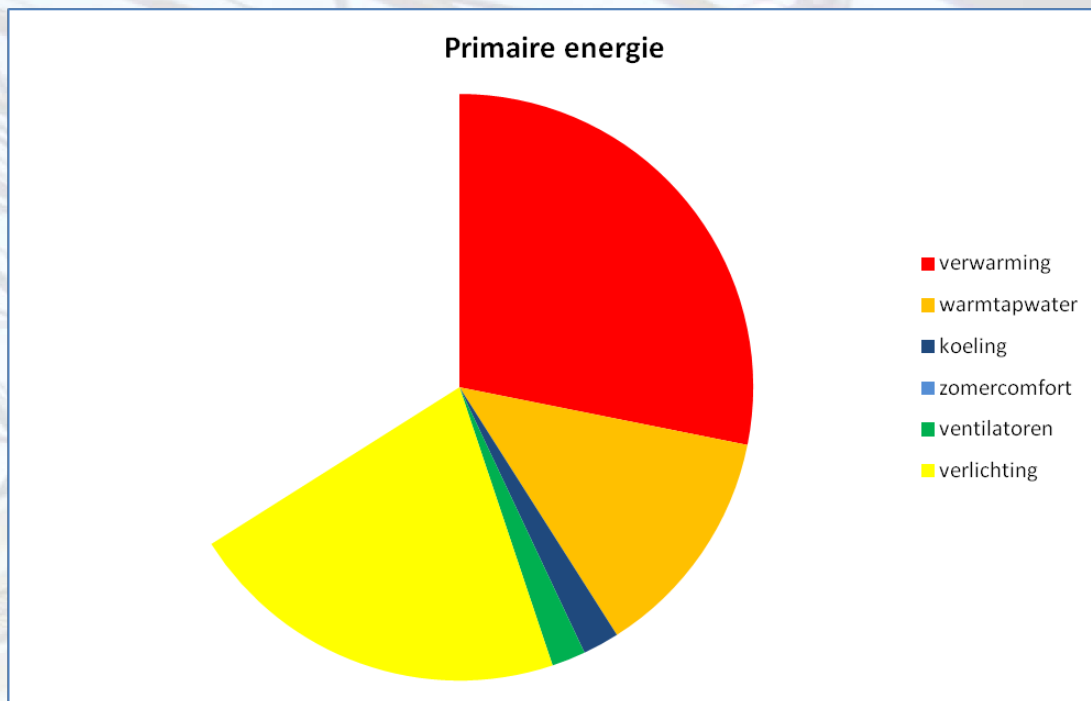

Energieconcept 10 – WP/zonneboiler 1

- ❑ Duco Comfort extra
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ WP bodem
- ❑ Zonneboiler 4,5 m²
- ❑ Vloerverw./koeling
- ❑ PV 14,4 m²

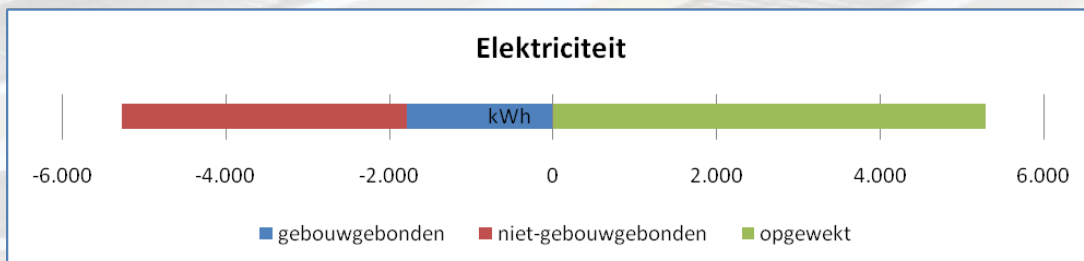
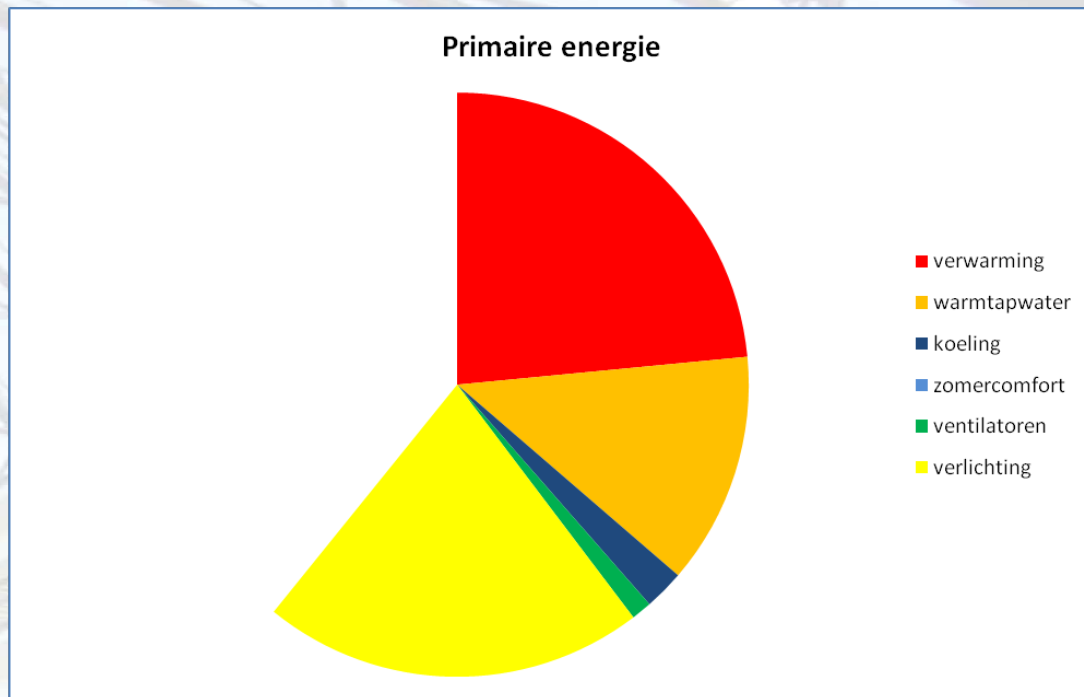
❑ EPC = -0,01

Energieconcept 11 – WP/Zonneboiler 2

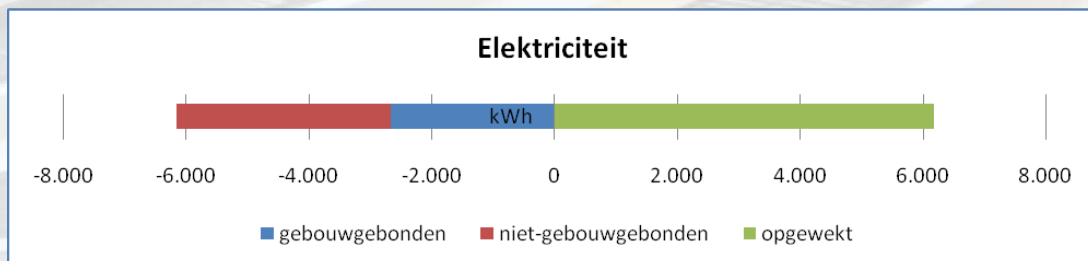
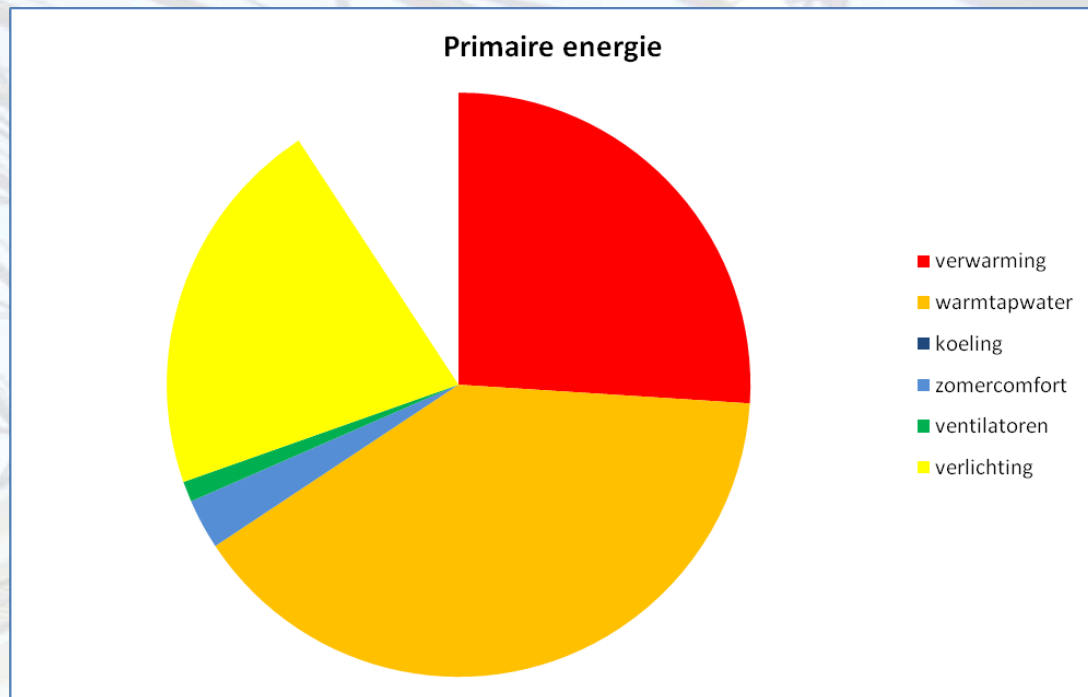
- ❑ Duco Comfort extra
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ WP bodem
- ❑ Zonneboiler 4,5 m²
- ❑ Vloerverw./koeling
- ❑ PV 50 m²

- ❑ Nul op de meter
- ❑ EPC = -0,48

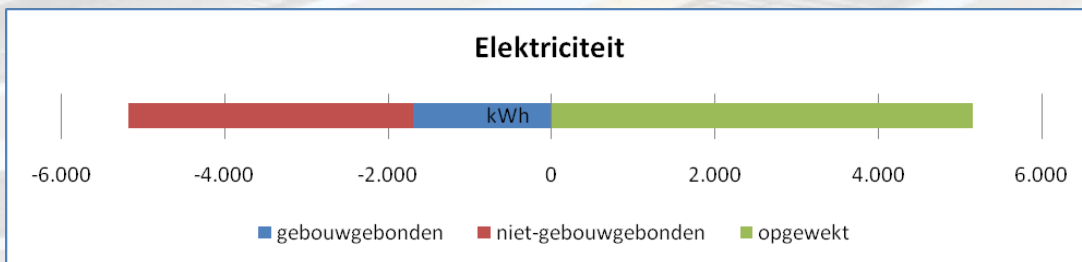
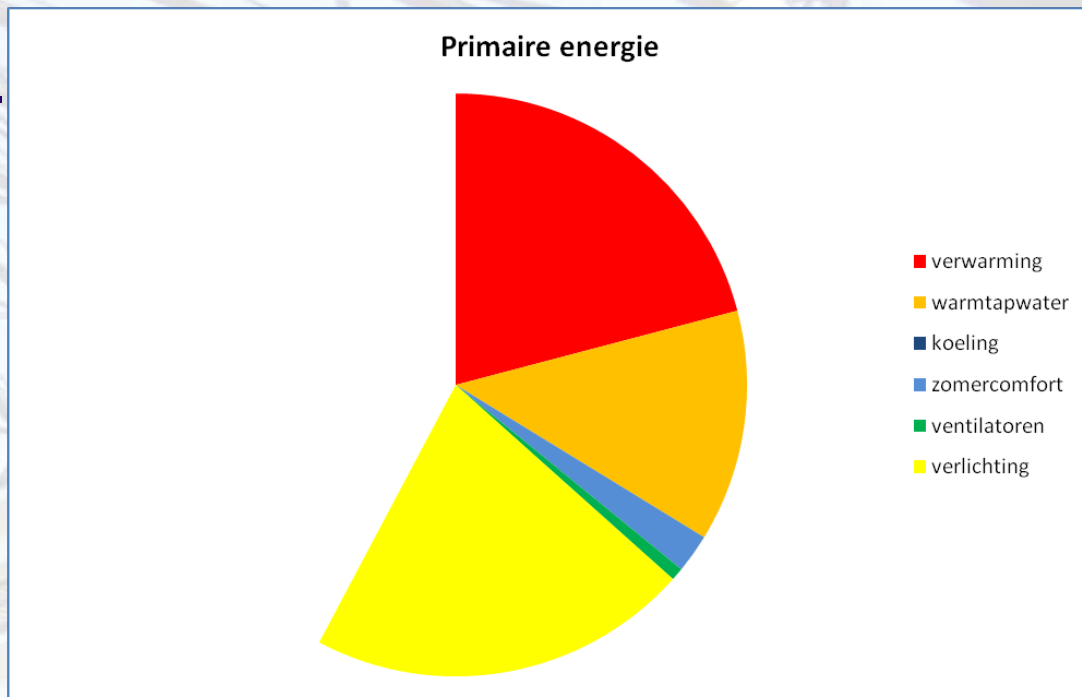
Energieconcept 12 – WP 2

- ❑ Duco Comfort extra
- ❑ Raam U = 1,30
- ❑ Voordeur U = 1,1
- ❑ Infiltratie 0,40
- ❑ WP lucht/water
- ❑ Vloerverwarming
- ❑ DWTW
- ❑ PV 60 m²
- ❑ Nul op de meter
- ❑ EPC = -0,47

Energieconcept 13 – WP/Zonneboiler 3

- ❑ Duco Comfort Plus ext.
- ❑ Raam $U = 0,85$
- ❑ Voordeur $U = 1,1$
- ❑ Infiltratie $0,15$
- ❑ WP lucht/water
- ❑ Zonneboiler $4,5 \text{ m}^2$
- ❑ DWTW
- ❑ PV 48 m^2
- ❑ **Nul op de meter**
- ❑ **EPC = -0,47**

Conclusies energieconcepten

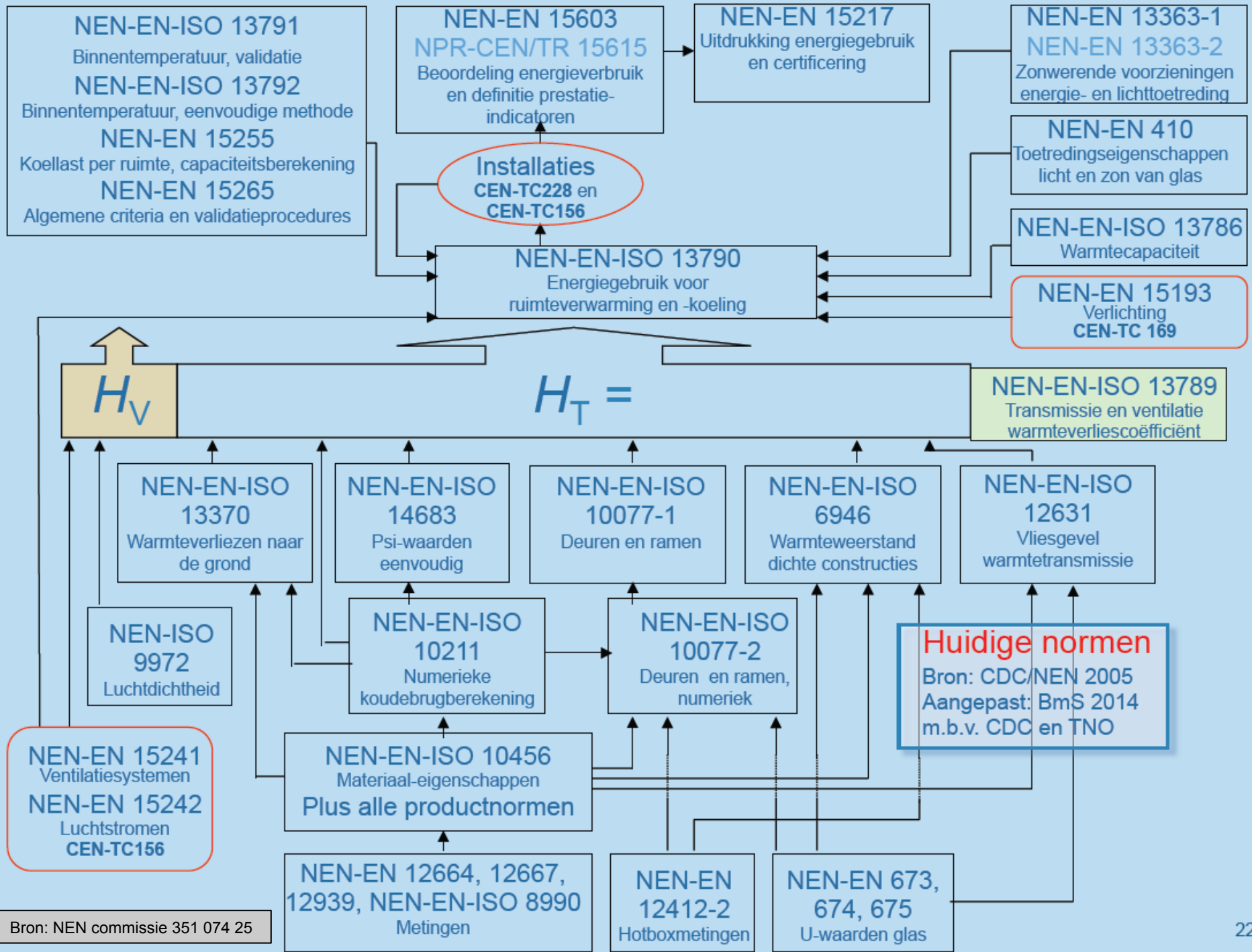
- ❑ Concepten zijn mogelijk met vraaggestuurde C-systemen
- ❑ EPC = 0,40: uitstekend te realiseren
- ❑ EPC = 0: zonneboiler/gas of wp, altijd PV nodig
- ❑ Nul-op-de-meter: wp bij voorkeur met zonneboiler, volledig dak met PV
- ❑ Bij appartementen andere oplossingen

3. WIJZIGINGEN NABIJE TOEKOMST

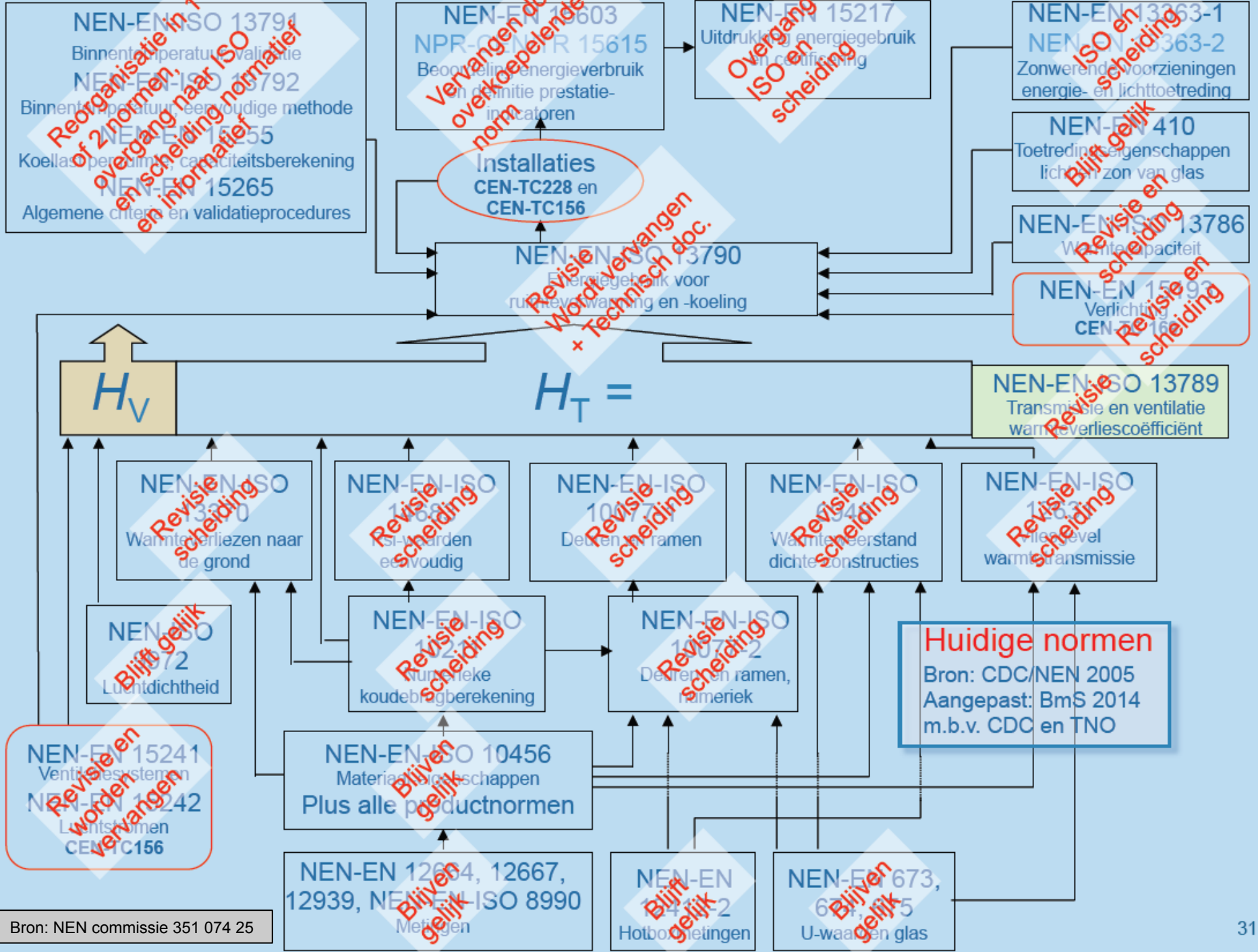

Wijzigingen nabije toekomst

- ❑ Alle gebouwen gebouwd na 31 december 2020 zijn bijna energieneutrale gebouwen (BENG) (EPC≈0)
- ❑ Alle overheidsgebouwen gebouwd na 31 december 2018 zijn BENG

- ❑ Herziening Europese normen
- ❑ Huidige en toekomstige situatie:

NEN-EN-ISO 13794
Binnentemperatuurvalidatie
NEN-EN-ISO 15792
Binnentemperatuur eenvoudige methode
NEN-EN 15555
Koelcapaciteit, capaciteitsberekening
NEN-EN 15265
Algemene criteria en validatieprocedures

NEN-EN 15603
NPR-CEN-TR 15615
Beoordeling energieverbruik en definitie prestatie-indicatoren

NEN-EN 15217
Uitdrukking energiegebruik in certificering

NEN-EN 13363-1
NEN-EN 13363-2
Zonwerende voorzieningen energie- en lichttoetreding

NEN-EN 410
Toetredingseigenschappen licht en zon van glas

NEN-EN-ISO 13786
Warmtecapaciteit

NEN-EN 15993
Verlichting
CEN-TC156

Installaties
CEN-TC228 en
CEN-TC156

NEN-EN-ISO 13790
Energiegebruik voor ruimteverwarming en -koeling

H_V

$H_T =$

NEN-EN-ISO 13789
Transmissie en ventilatie warmteverliescoëfficiënt

NEN-EN-ISO 13790
Warmteverliezen naar de grond

NEN-EN-ISO 13683
Si-waarden eenvoudig

NEN-EN-ISO 10477
Deuren en ramen

NEN-EN-ISO 6943
Warmtebestand dichte constructies

NEN-EN-ISO 13633
Niveau warmtetransmissie

NEN-ISO 72
Luchtdichtheid

NEN-EN-ISO 12727
Nauwkeurige koudebrugberekening

NEN-EN-ISO 10772
Deuren en ramen, numeriek

Huidige normen
Bron: CDC/NEN 2005
Aangepast: BmS 2014
m.b.v. CDC en TNO

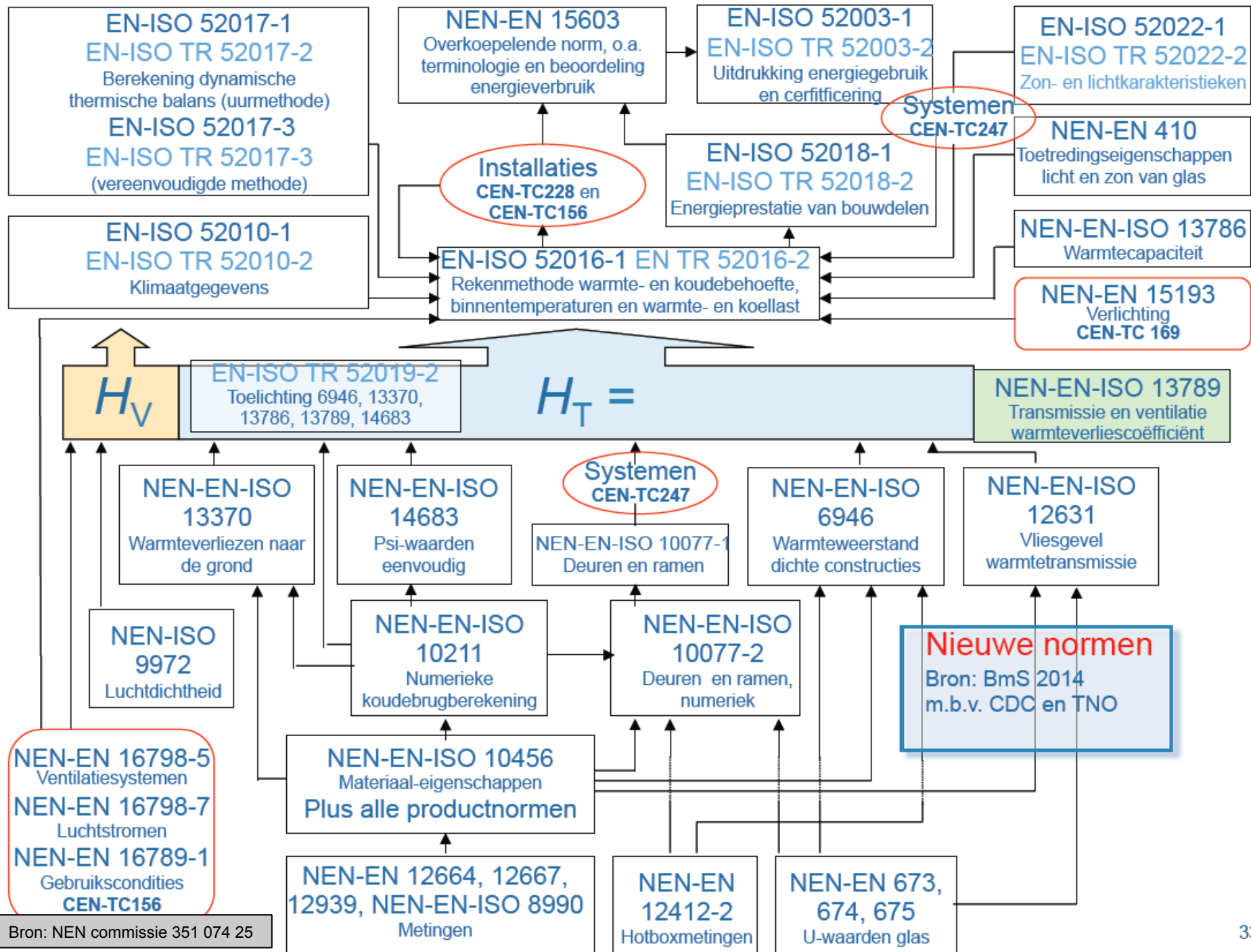
NEN-EN 15241
Ventielstelsystemen
NEN-EN 12442
Luchtstroom
CEN-TC156

NEN-EN-ISO 10456
Materiaaleigenschappen
Plus alle productnormen

NEN-EN 12664, 12667, 12939, NEN-EN-ISO 8990
Metingen

NEN-EN 14412
Hotboxmetingen

NEN-EN 673, 674, 675
U-waarden glas

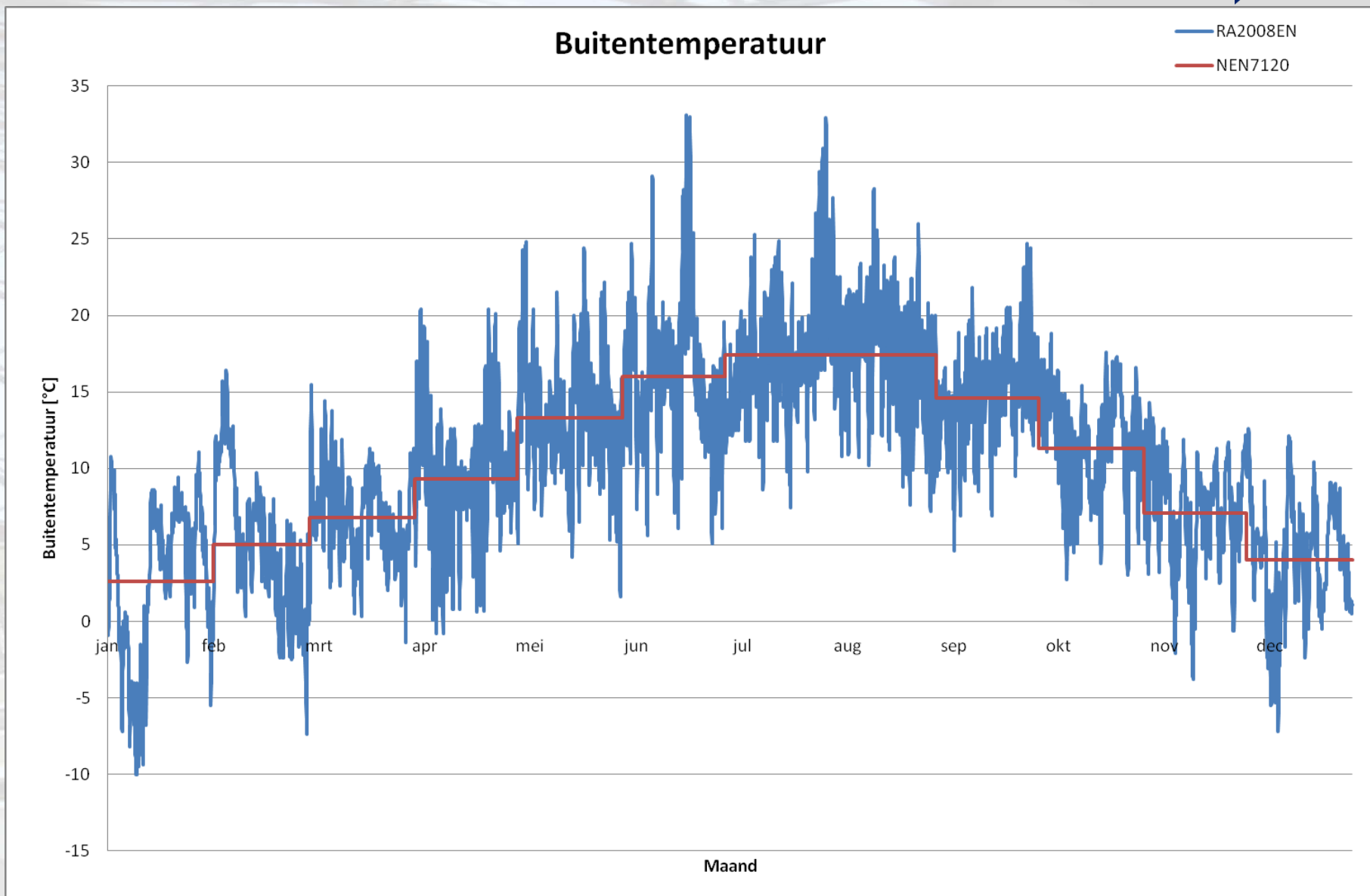
Wijzigingen nabije toekomst

- ❑ Energiegebruik uitgedrukt in kWh/m²
- ❑ Berekening energiegebruik via (aangepaste) maandmethode of via uurlijkse waarden (dynamisch)
- ❑ Normen zijn in ontwikkeling: gevolgen nog niet duidelijk
- ❑ Integratie normen belangrijk aandachtspunt
- ❑ Normen met nationale bijlage (Annex)

- ❑ Nog onbekend: invulling Annexen
- ❑ Nog onbekend: aanwijzing normen
- ❑ Nog onbekend: nationale eisen

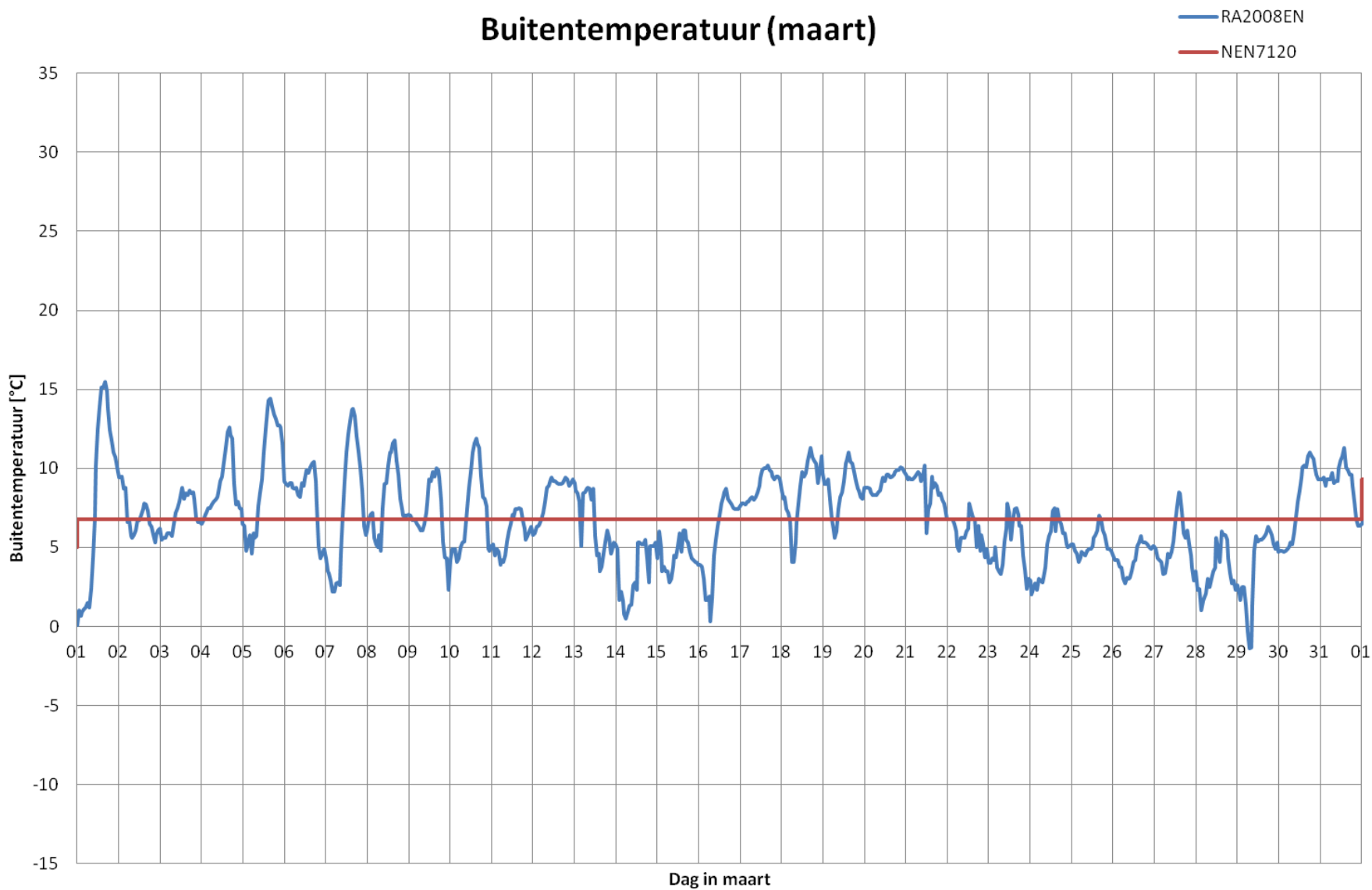
4. DYNAMISCHE STUDIE

Dynamische studie

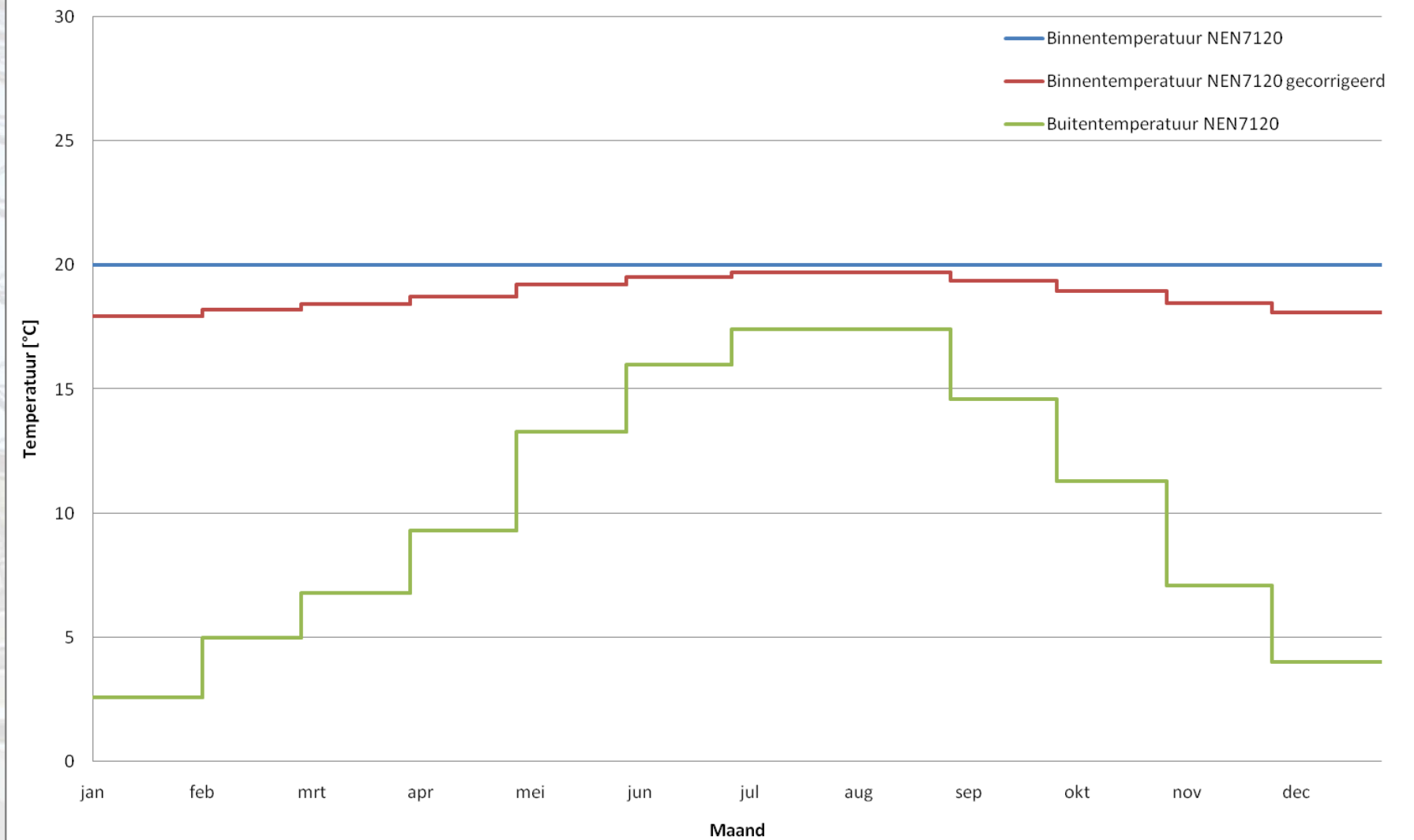
- ❑ Woonkamer van tussenwoning
- ❑ Ventilatiesysteem C2a en C4a
- ❑ Uitgangspunten van de EPC-berekening
- ❑ Vergelijking maandmethode en uurlijkse waarden

- ❑ Waarom dynamisch?

Buitentemperatuur (maart)

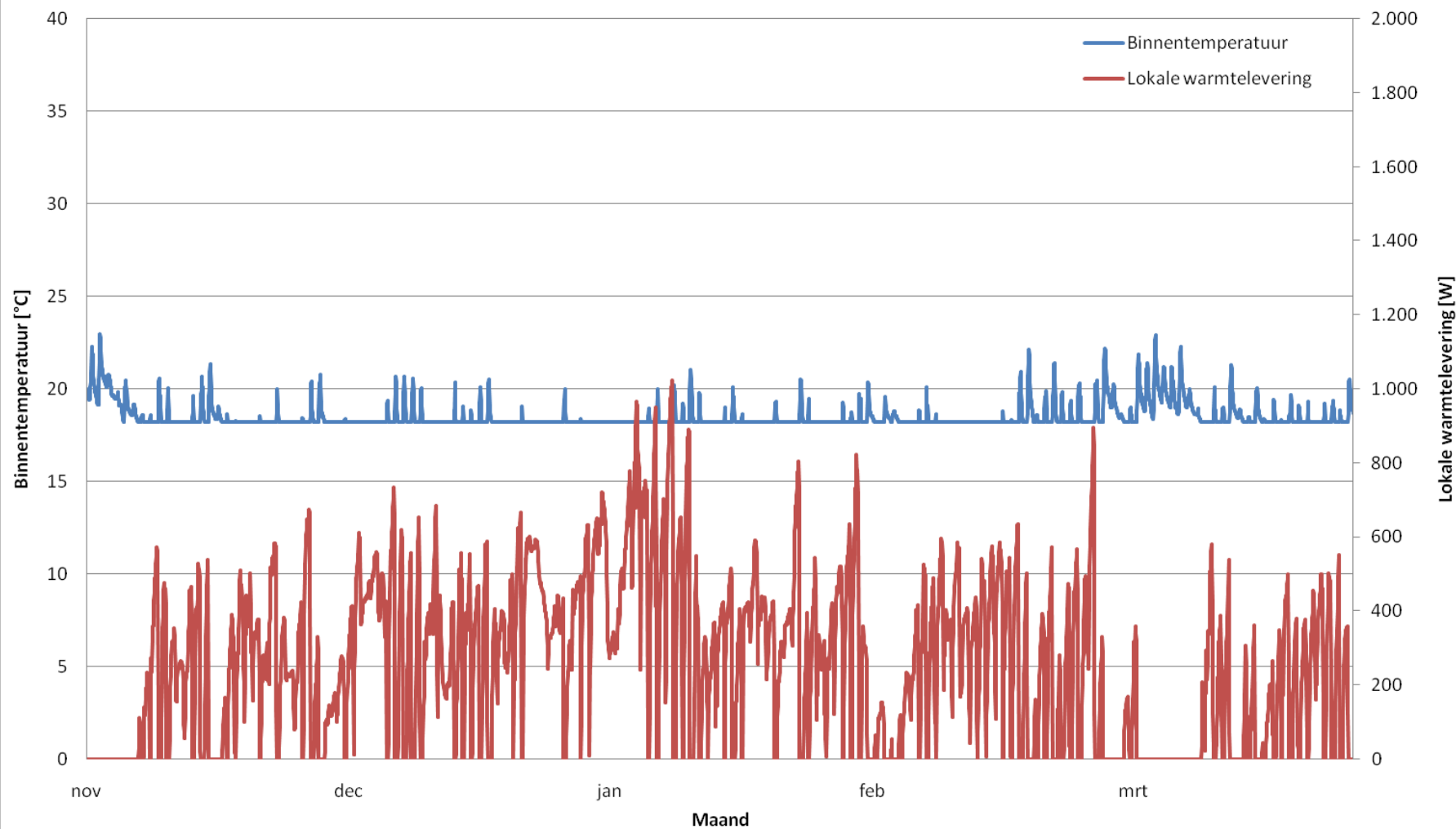
Binnentemperatuur

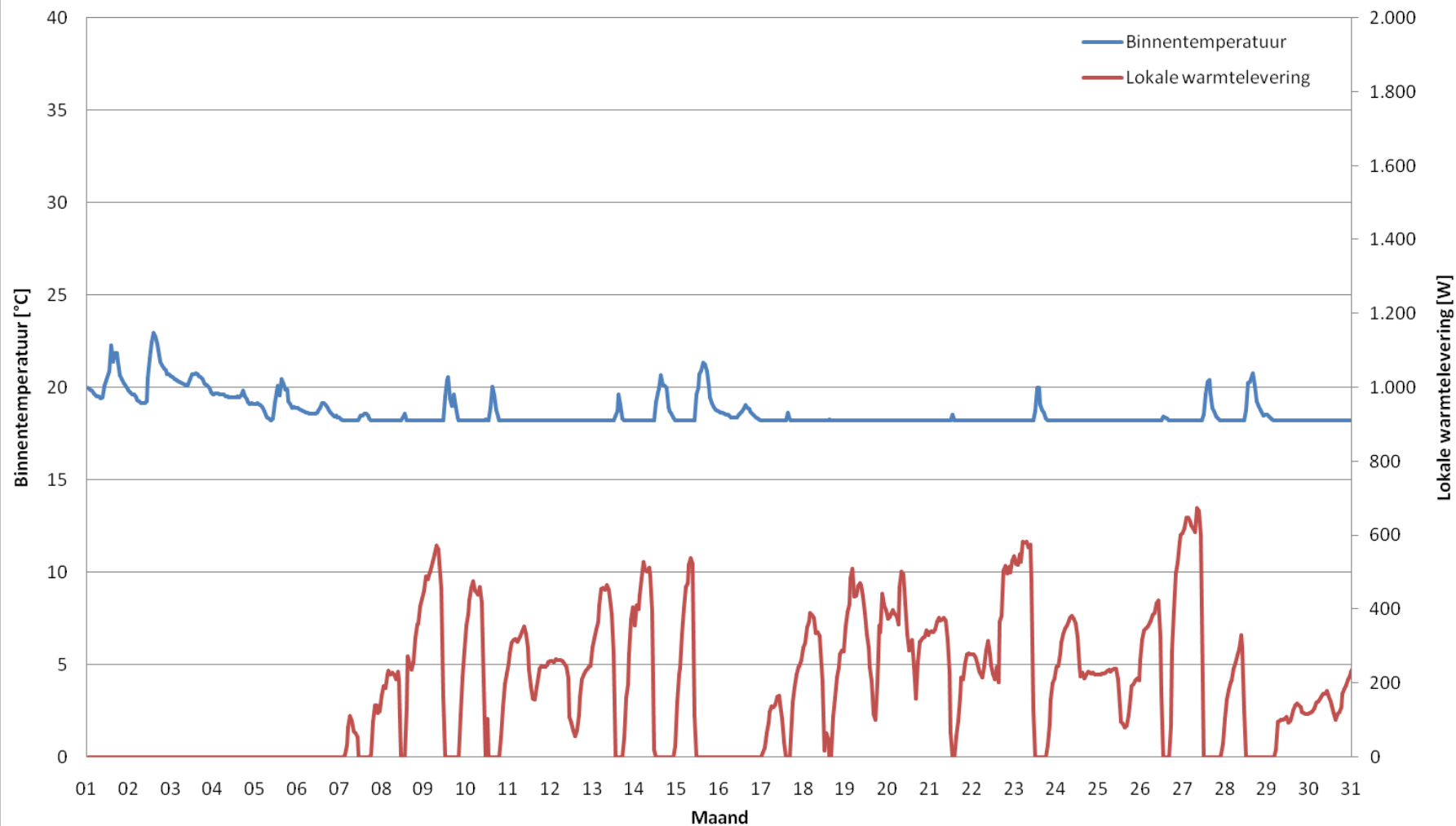
Dynamische berekening uitgangspunten volgens EPC berekening

Woonkamer tussenwoning ventilatiesysteem C2.a - Stookseizoen

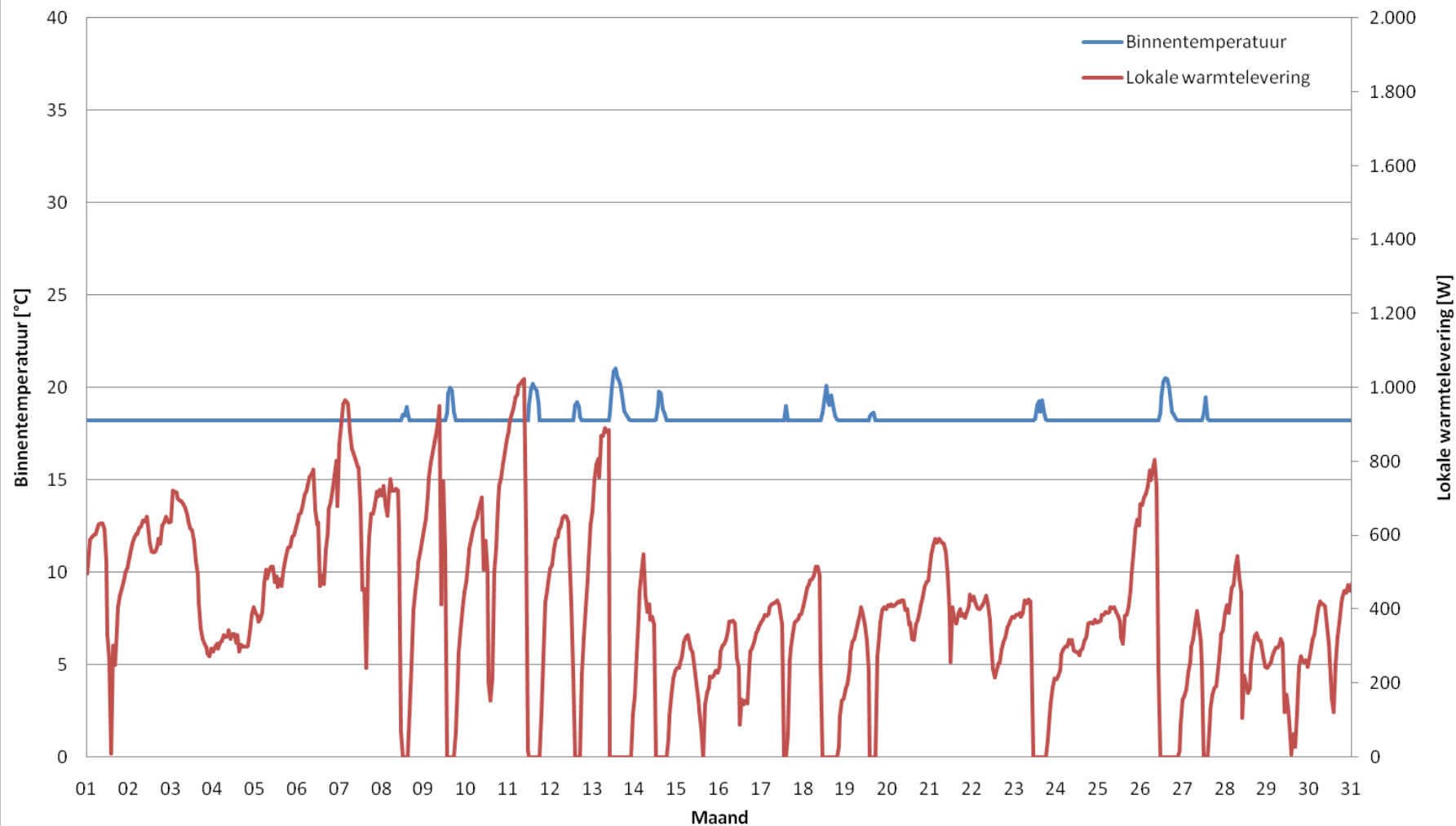
Dynamische berekening uitgangspunten volgens EPC berekening

Woonkamer tussenwoning ventilatiesysteem C2.a - November

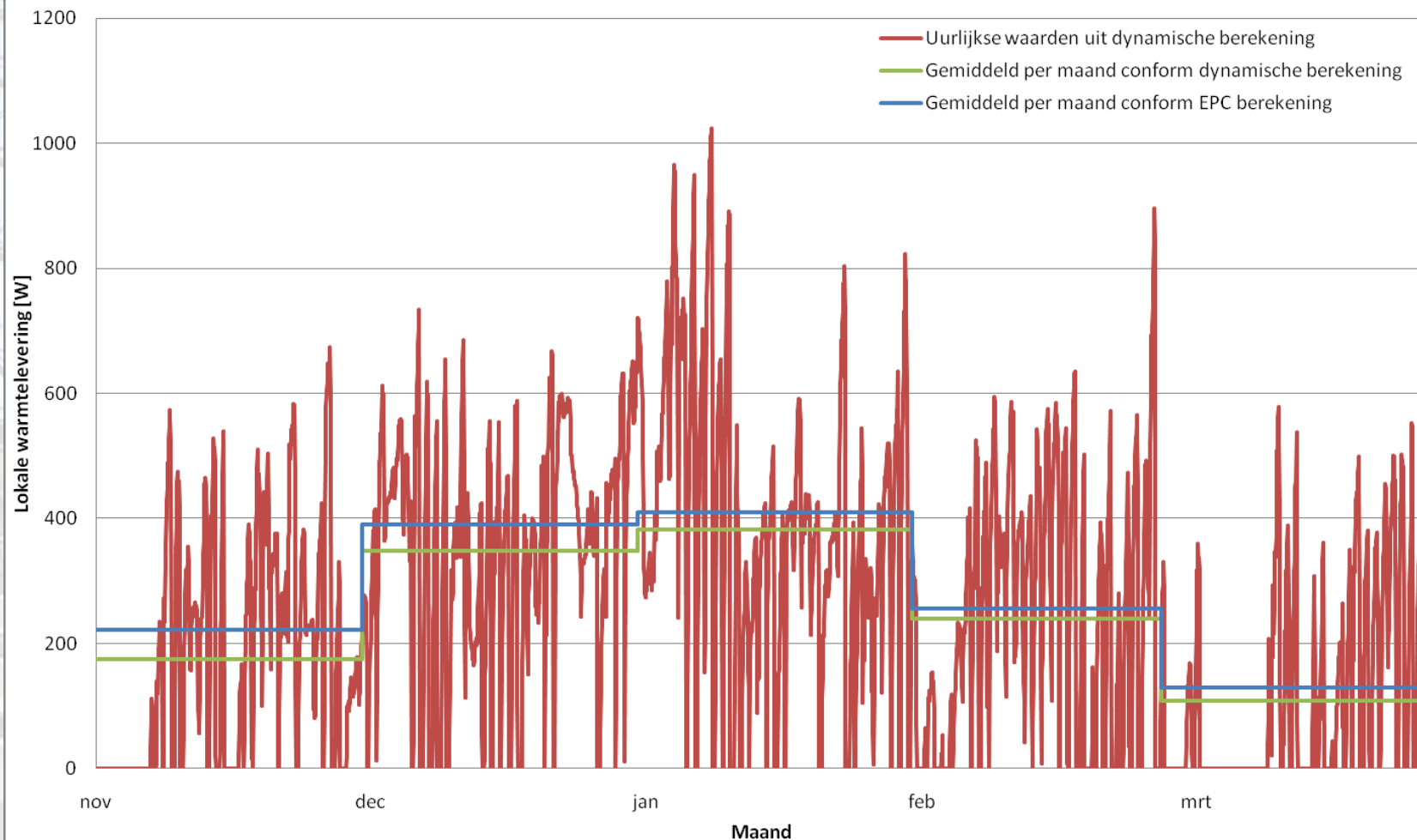
Dynamische berekening uitgangspunten volgens EPC berekening

Woonkamer tussenwoning ventilatiesysteem C2.a - Januari

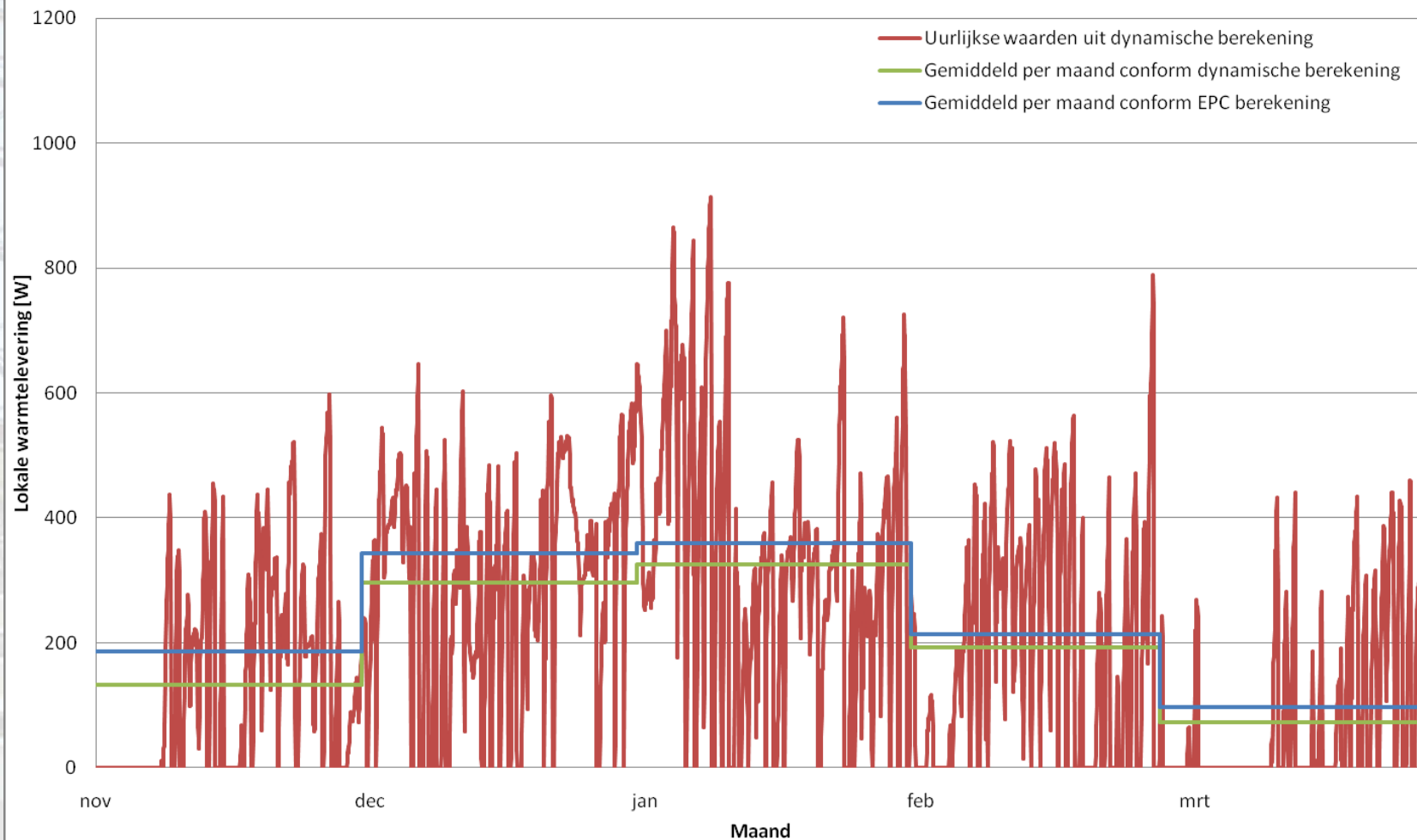
Lokale warmtelevering

Vergelijking resultaat EPC-berekening en resultaat dynamische berekening met uitgangspunten volgens EPC-berekening - C2.a

Lokale warmtelevering

Vergelijking resultaat EPC-berekening en resultaat dynamische berekening met uitgangspunten volgens EPC-berekening - C4.a

Energiegebruik voor verwarmen

	Ventilatiesysteem C2a	Ventilatiesysteem C4a
EPC (maandmethode)	3685 MJ	3193 MJ
Dynamisch (uurlijkse waarden)	3283 MJ	2682 MJ
Vershil	-11%	-16%

Conclusie dynamische studie

- ❑ Nauwkeuriger berekening energiegebruik
  - ❑ Lager energiegebruik bij goed geïsoleerde woningen
  - ❑ Lager energiegebruik bij vraaggestuurde ventilatie
  - ❑ Optimalisatie gebouwinstallaties
-
- ❑ Bij EPC = 0 en nul-op-de-meter: dynamisch rekenen

5. LUCHTKWALITEIT

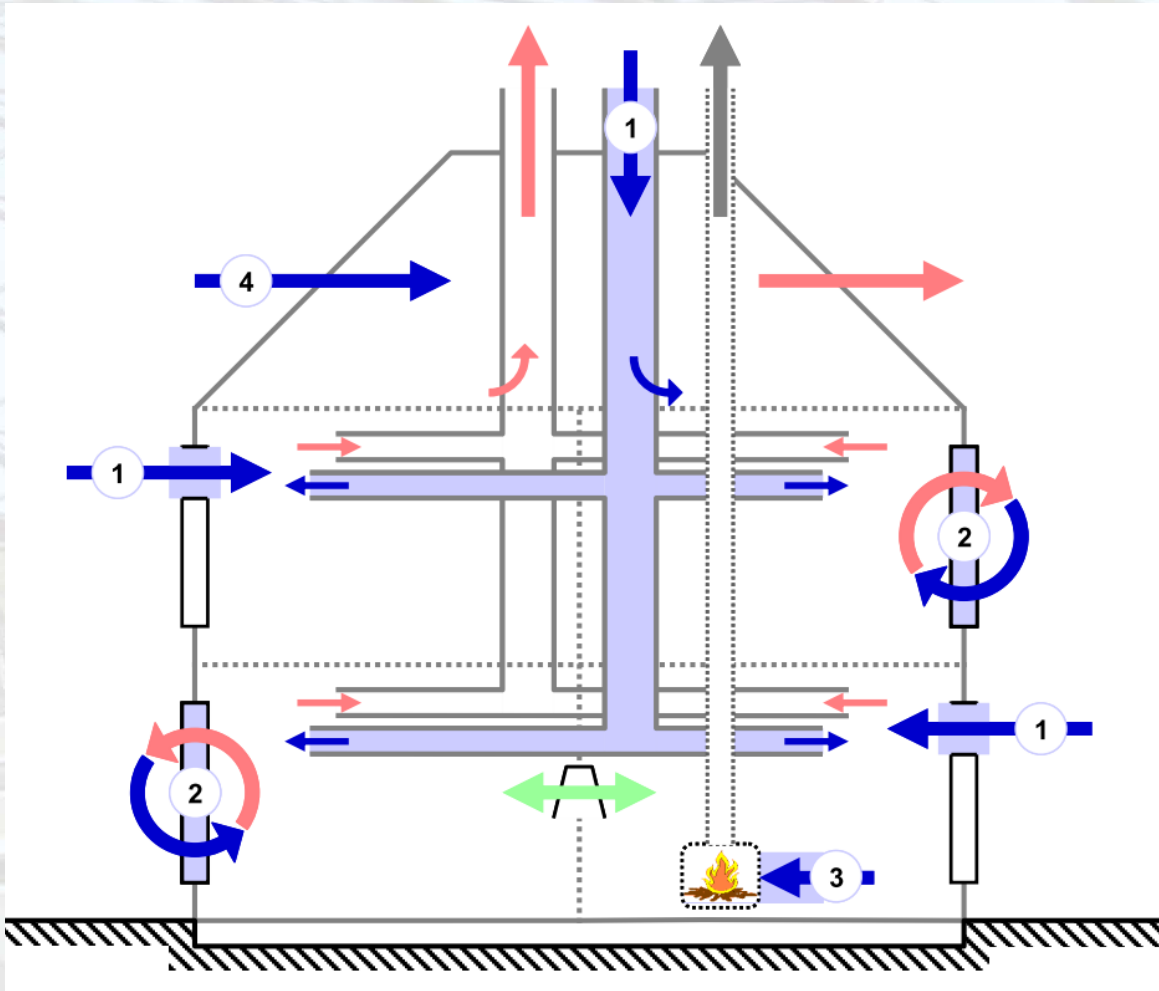

VLA-methodiek

- ❑ VLA-methodiek gelijkwaardigheid
- ❑ Computersimulaties TRNSYS
- ❑ Meerzone ventilatiemodel
- ❑ Som massastromen in elk knooppunt (ruimte) is nul
- ❑ Simulatie stookseizoen (209 dagen)
- ❑ Veranderingen in woning per 15 minuten
- ❑ Tijdstap simulaties 3 minuten

Luchtstromen

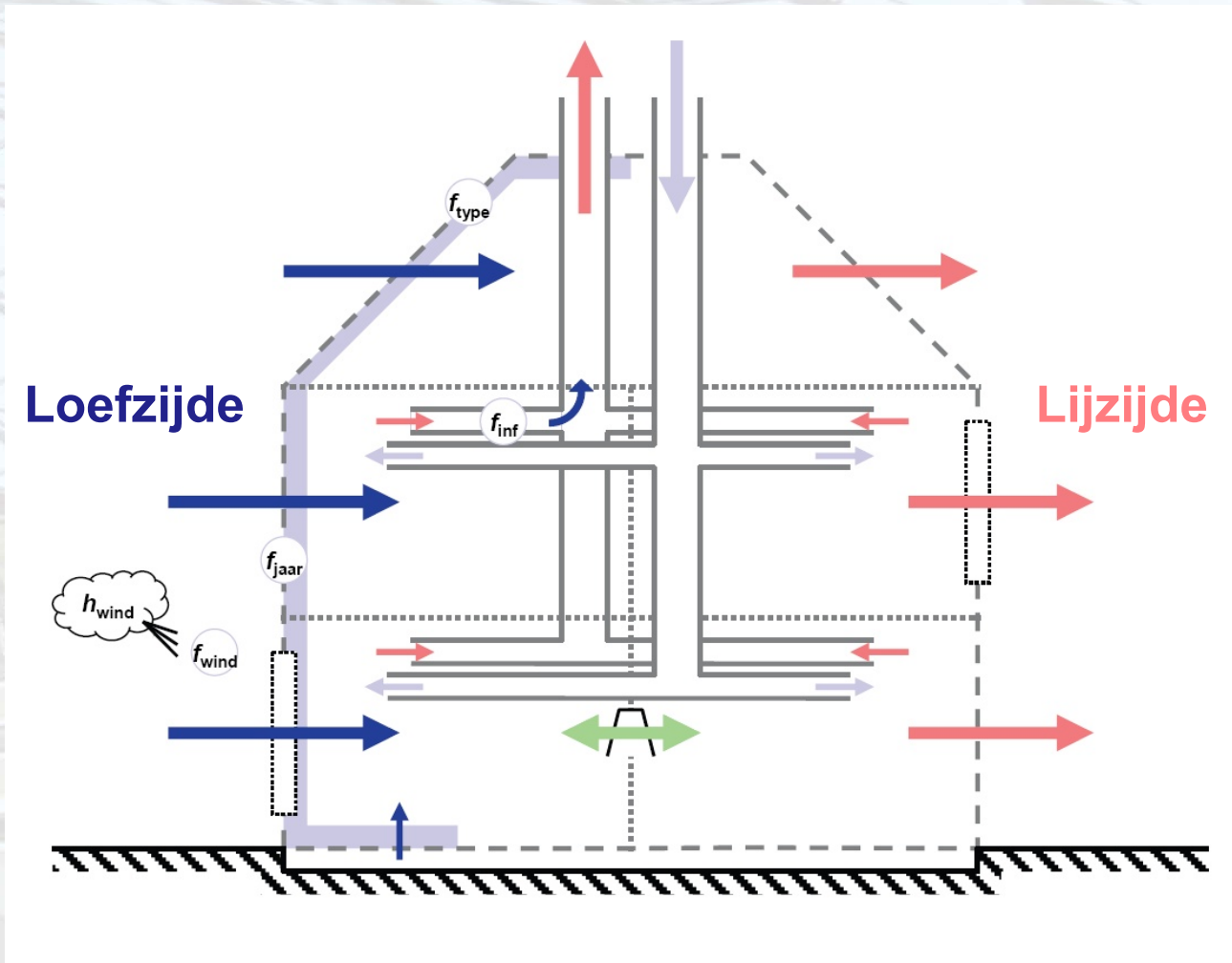

1. Ventilatievoorziening (systeemstroom)
2. Spuivoorziening
3. Open verbrandings toestellen
4. Infiltratie

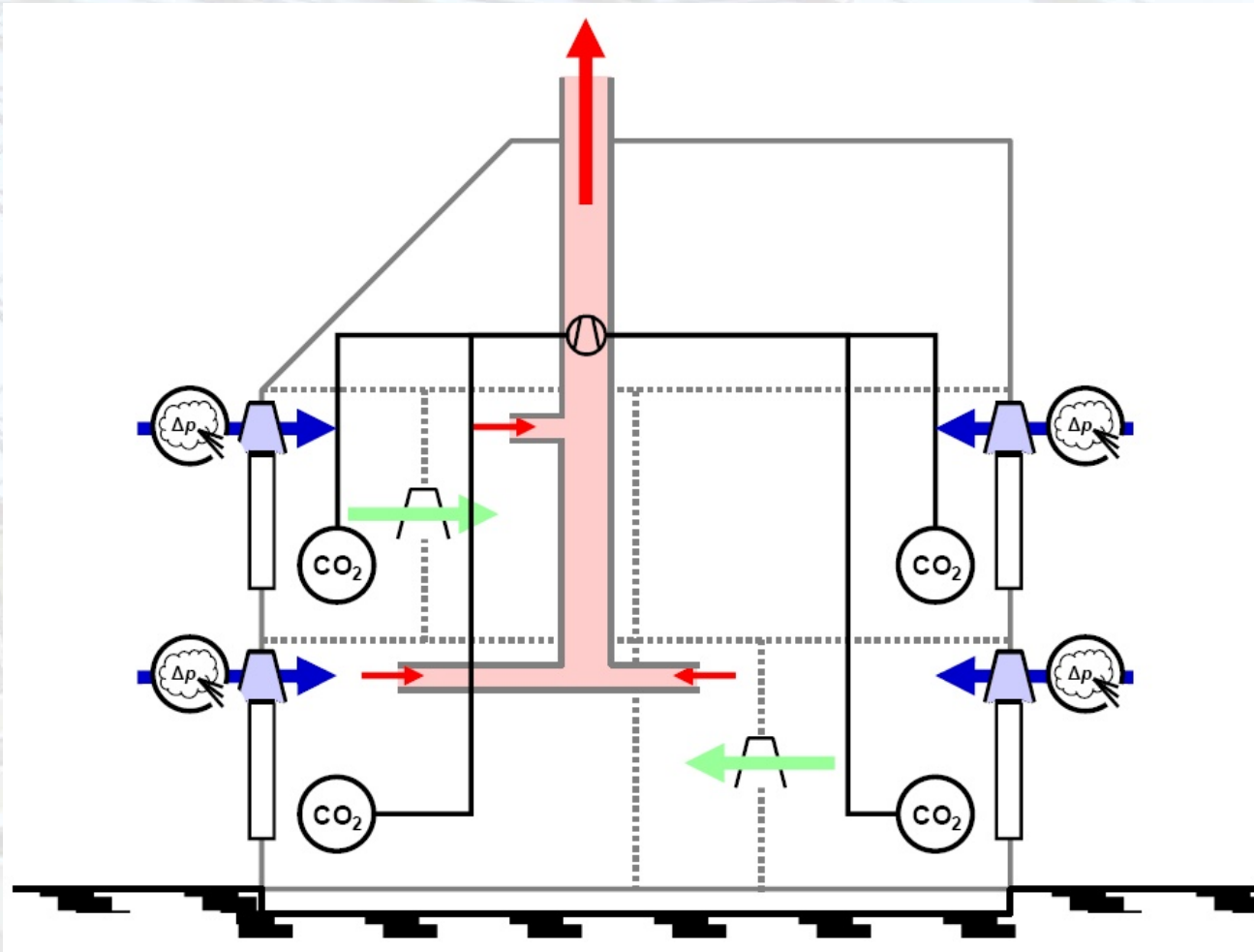
Luchtkwaliteit

- ❑ LKI = Luchtkwaliteitsindex
- ❑ Toetsing op luchtkwaliteit: CO₂-overschrijding
- ❑ Grenswaarde CO₂ = 1200 ppm

- ❑ $LKI = \sum (CO_2 - 1200) / 1000 * t \quad [kppmh]$
- ❑ Grenswaarde LKI: 30 kppmh (209 dagen)

Luchtkwaliteit

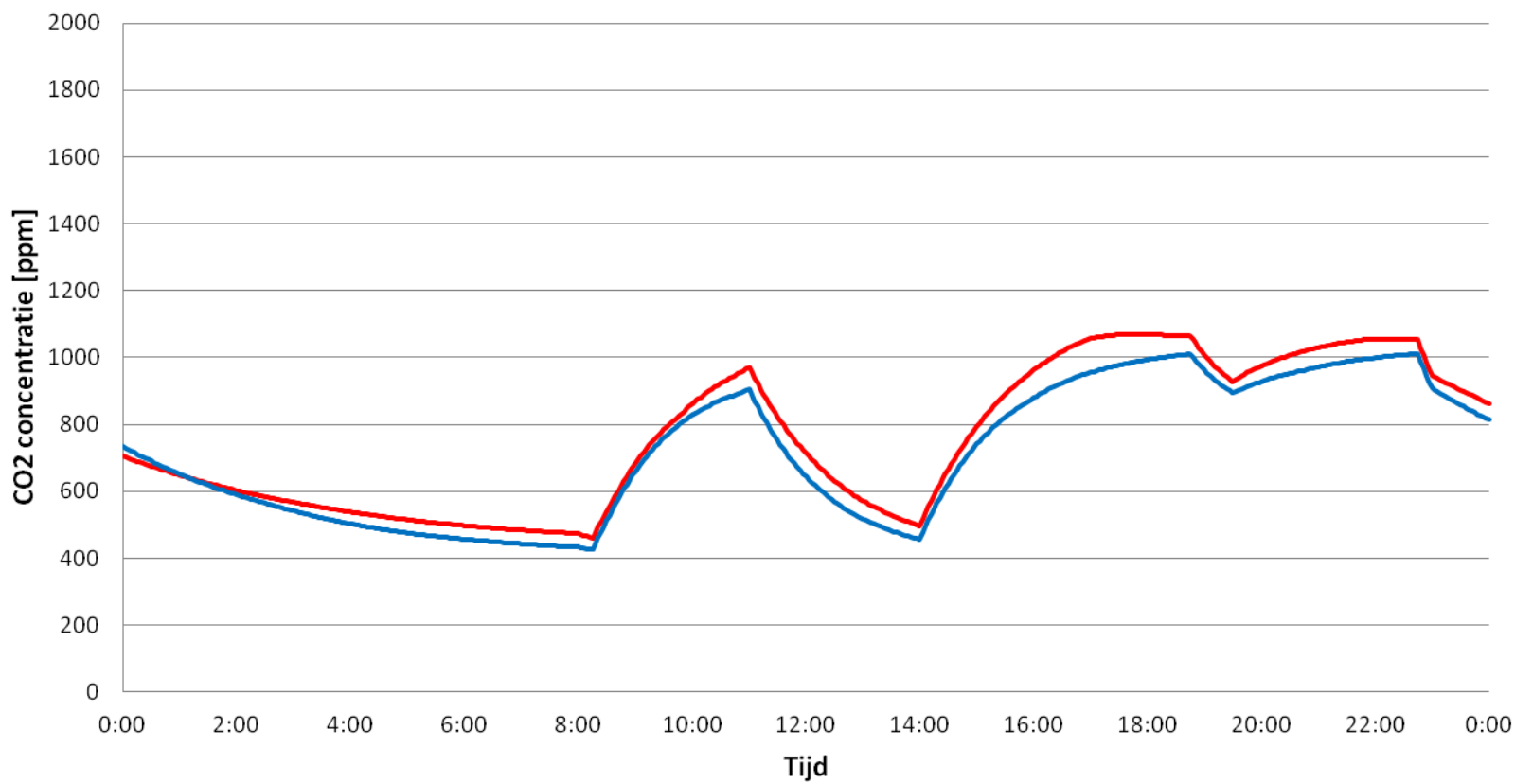

Luchtkwaliteit – C.4c gezoneerd

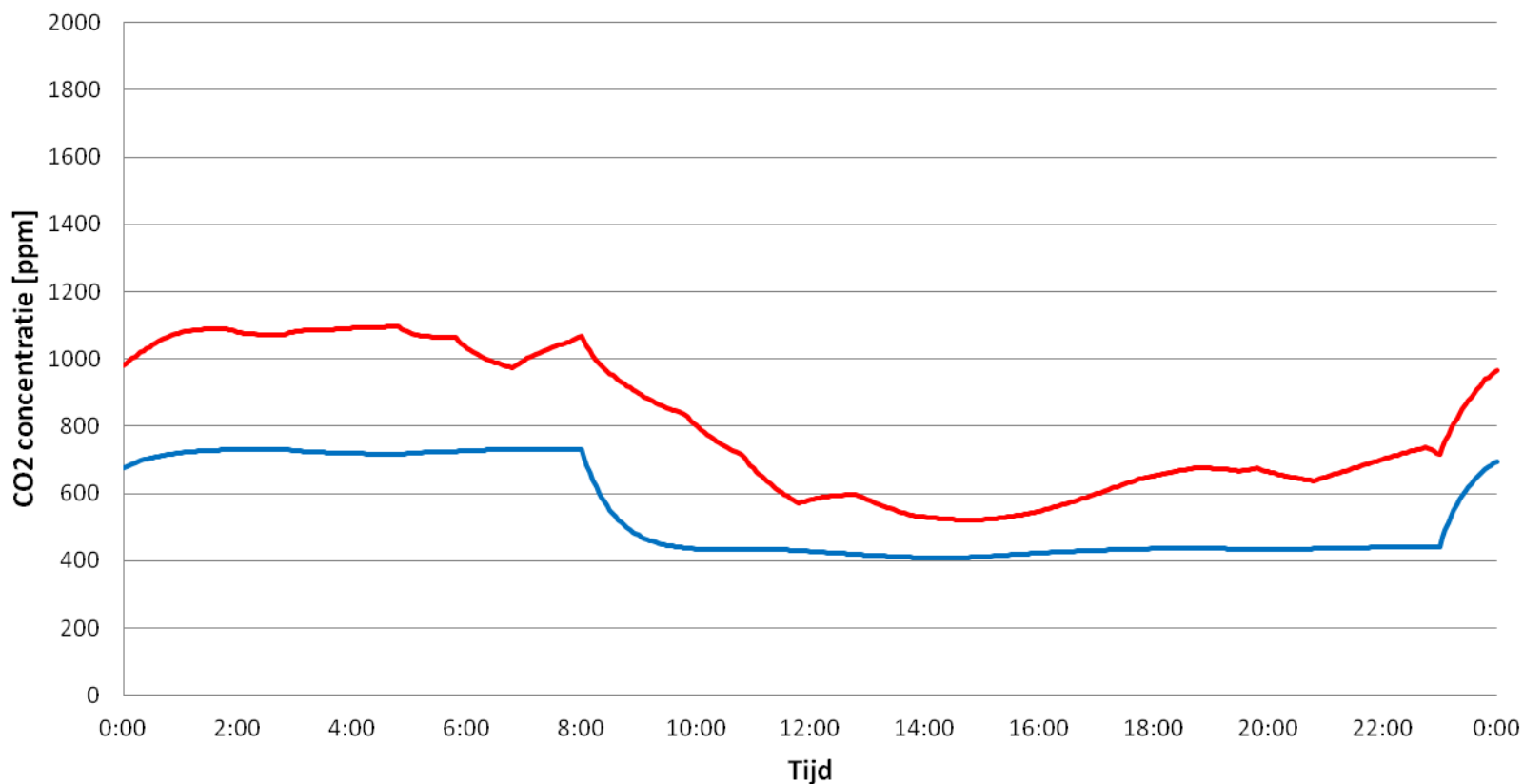
Tussenwoning - Comfort Plus System extra

Luchtkwaliteit woonkamer tussenwoning
 Duco Comfort Plus system met extra CO₂-sensoren

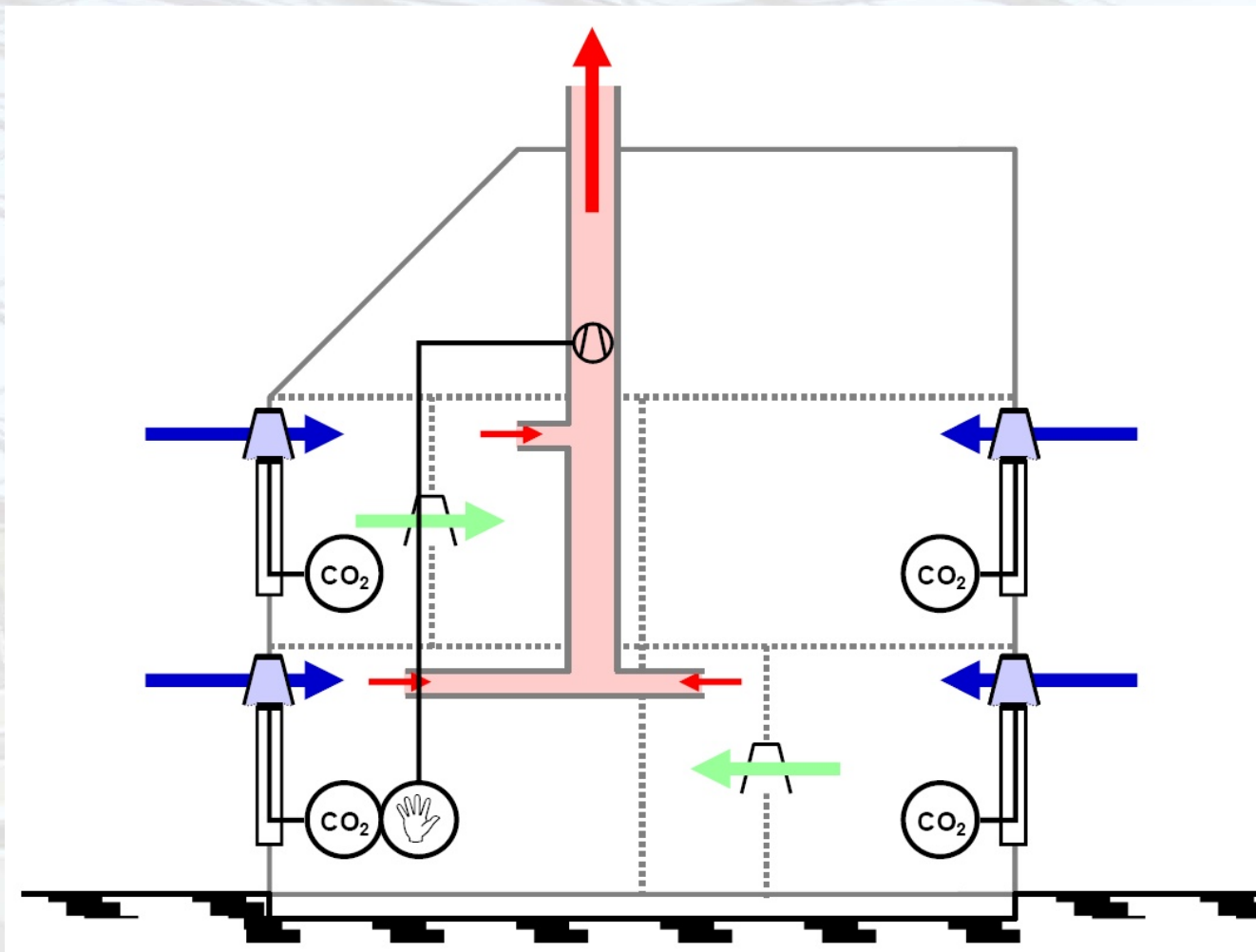

Tussenwoning - Comfort Plus System extra

Luchtkwaliteit hoofdslaapkamer tussenwoning
 Duco Comfort Plus system met extra CO₂-sensoren

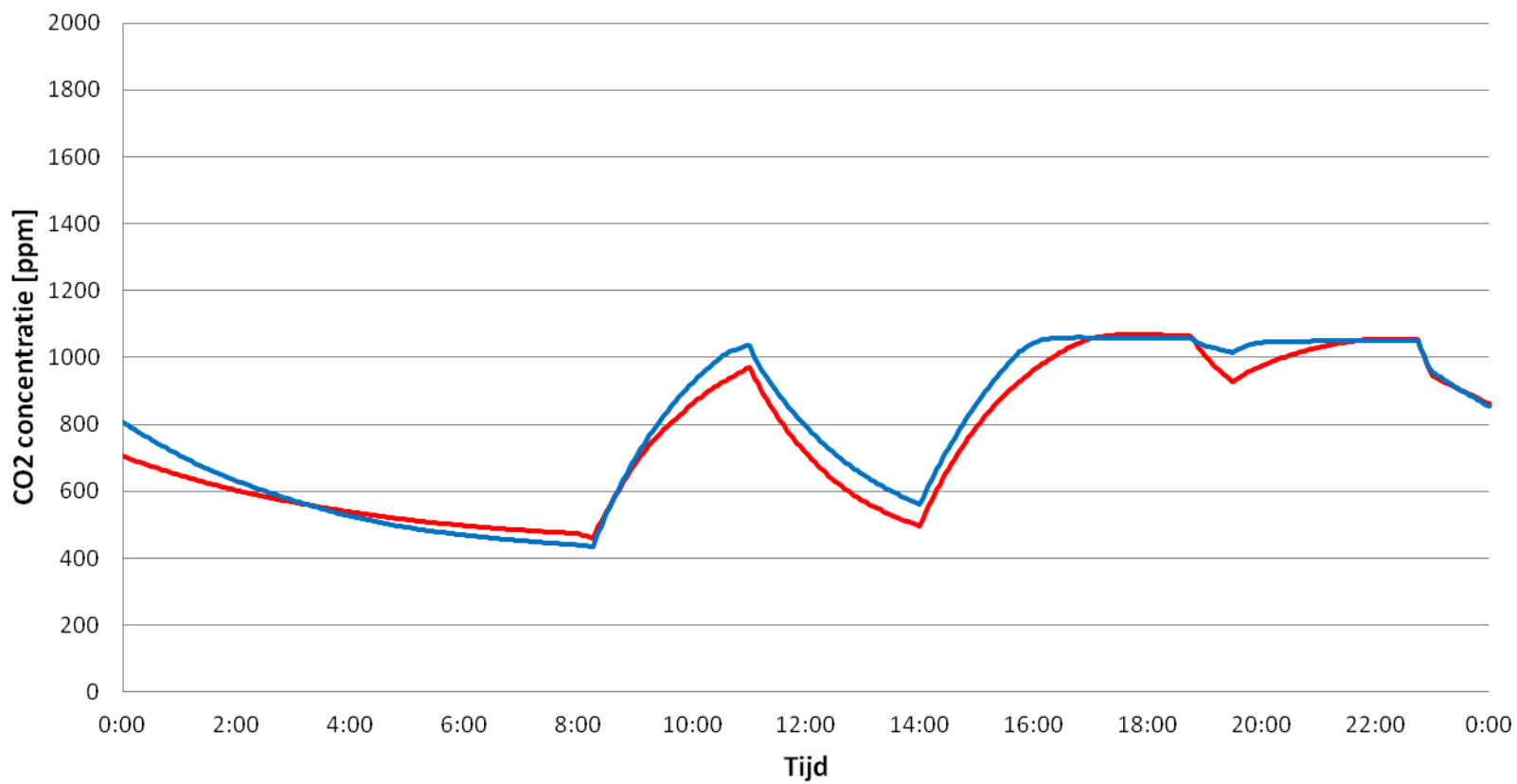
Luchtkwaliteit – C.4b gezoneerd

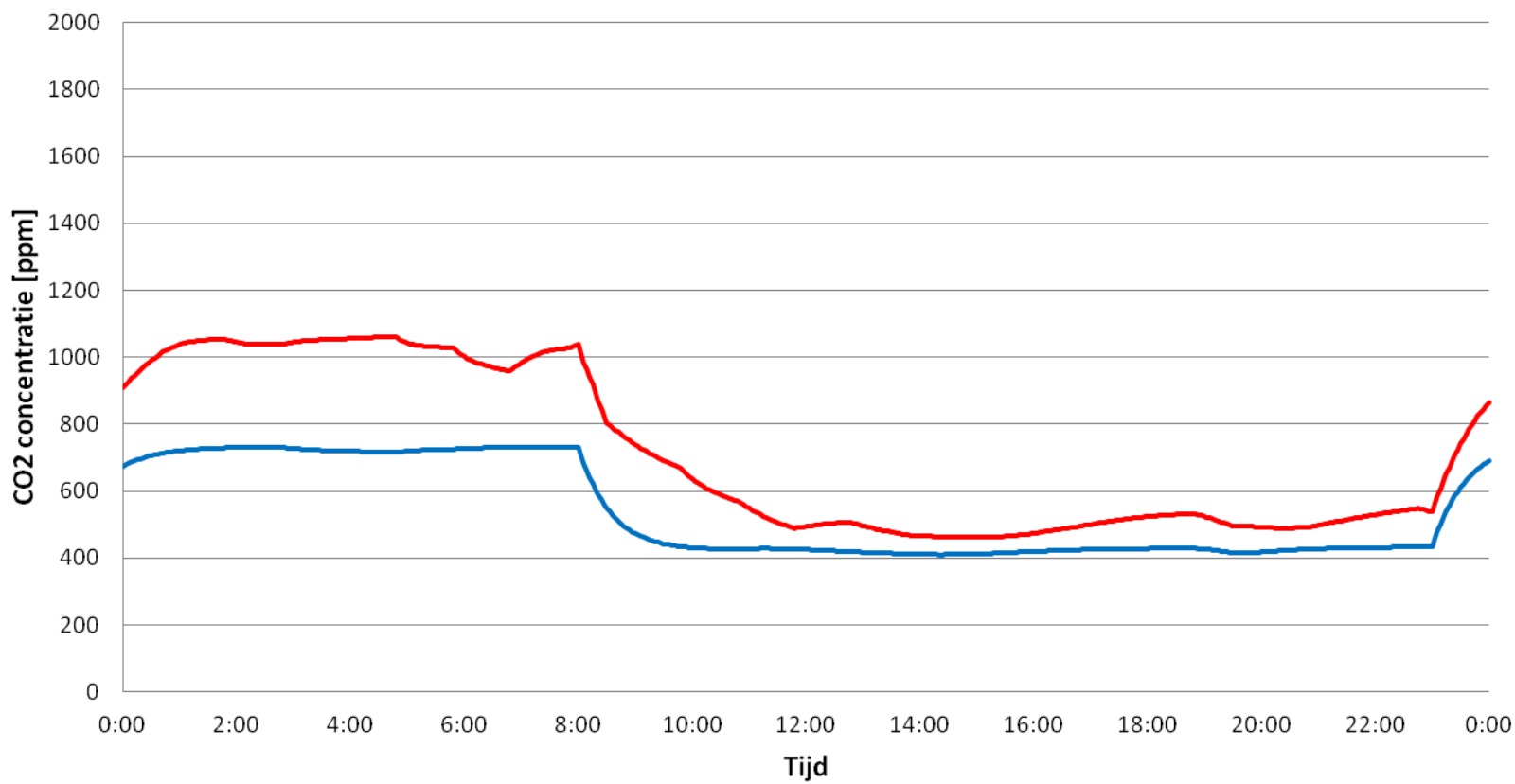
Tussenwoning - DucoTronic Plus System

Luchtkwaliteit woonkamer tussenwoning
DucoTronic Plus system met extra CO₂-sensoren

Tussenwoning - DucoTronic Plus System

Luchtkwaliteit hoofdslaapkamer tussenwoning
DucoTronic Plus system met extra CO₂-sensoren

Conclusie luchtkwaliteit

- ❑ Luchtkwaliteit vraaggestuurde systemen is goed (voldoen aan het LKI-criterium)
- ❑ Beste resultaten te behalen met gezoneerde afvoer
- ❑ CO₂ ruimtesensoren in woonkamer, slaapkamers en andere verblijfsruimtes optimaliseren het resultaat

Einde van de presentatie

- Zijn er nog vragen?